

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERDE EBEVEYNLE ÇATIŞMANIN
YORDAYICILARI: DERS ÇALIŞMAYA MOTİVE
OLMA VE ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA
STRATEJİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık KOÇ

İstanbul
Nisan-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERDE EBEVEYNLE ÇATIŞMANIN YORDAYICILARI:
DERS ÇALIŞMAYA MOTİVE OLMA VE ÖZNEL İYİ OLUŞU
ARTIRMA STRATEJİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarık KOÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr.Ali ERYILMAZ

İstanbul
Nisan-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Üye: Dr. Öğr Üyesi: Esra TÖRE

Üye: Dr. Öğr Üyesi: Besra TAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “**Ergenlerde Ebeveynle Çatışmanın Yordayıcıları: Ders Çalışmaya Motive Olma ve Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri**” konulu çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu; başkalarının eserlerinden yararlandığım durumda kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynakçada belirttiğimi; tezin tamamı veya bir bölümünün bu veya başka bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durum belirlendiğinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Tarık KOÇ

ÖN SÖZ

Akademik yaşamımın önemli bir dönüm noktası olan bu tez çalışmam pek çok kişinin emeği sayesinde en güzel biçimde şekillenmiştir. Çalışmama katkıda bulunan tüm isimleri sayamayacak olsam da, onlara karşı olan minnettarlığımı daima bilmelerini isterim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her zamanda yanımda olan olumlu eleştiri ve tavsiyeleriyle her görüşmemizde beni cesaretlendiren ve bana olan inancını her defasında hatırlatarak beni motive eden değerli tez danışmanım Prof. Dr. Ali ERYILMAZ' a teşekkür ediyorum.

Araştırmamın tamamlanmasında büyük katkı sağlayan kıymetli dostum Ahmet Hamdullah EKİN ve Mehmet Fatih ASLAN' a da teşekkür ediyorum.

Yaşamım boyunca desteklerini her an yanımda hissettiğim, benim için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, her başım sıkıştığında hayır dualarıyla önümü aydınlatan canım annem Ayşe KOÇ ve babam Yaşar Kemal KOÇ' a ve ayrıca her fırsatta beni yüreklendiren, bana destek olan büyük aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Tarık KOÇ
İstanbul-2022

ÖZET

ERGENLERDE EBEVEYNLE ÇATIŞMANIN YORDAYICILARI: DERS ÇALIŞMAYA MOTİVE OLMA VE ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA STRATEJİLERİ

Tarık KOÇ

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Nisan, 2022-86 Sayfa

Bu çalışma, Ergenlerde Ebeveynle Çatışmanın Yordayıcıları Ders Çalışmaya Motive Olma ve Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejilerini etkisini incelemektedir. Araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama metodu olarak; “Demografik Bilgi Formu”, “Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejileri Ölçeği” ile “Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği” ve “Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeğinin” kullanılmıştır.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre; Cinsiyet değişkeni ile ergen ebeveyn çatışma ölçeği toplam puanı olan çatışma çatışma düzeyi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri ile ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile aralarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma, anne baba birliktelik durumu aralarında ve baba sağ-vefat durumu anlamlı farklılık bulunmamıştır

Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan Çevreye Pozitif Tepki Vermek ile Çevreye Pozitif Tepki almak, Dini İnançların Gereklerini Yerine getirmek, Mental Kontrol, Ders Çalışmaya Motive Olmanın alt boyutları olan İçsel Motivasyon ve Dışsal Motivasyon ile aralarında negatif yönde ilişki bulunduğu gözlenmiştir. Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan Çevreden pozitif tepki almak ile ebeveynle çatışma arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamıştır Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan istekleri doyurmak anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu değişken çatışmayı pozitif yönde açıklamaktadır.

Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Ders Çalışmaya Motive Olmanın alt boyutlarıyla anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İçsel motivasyon ve amotivasyon çatışmayı pozitif yönde etkilediği görülmektedir. İçsel motive olma düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı olduğu görülmüştür. Katılımcıların derse dışsal motive olma düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların amotivasyon düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Motivasyon, İyi oluş, Öznel İyi Oluş.

ABSTRACT

**PREDICTIVES OF CONFLICT WITH PARENTS IN
ADOLESCENTS: STRATEGIES FOR MOTIVATING TO STUDY
AND IMPROVING SUBJECTIVE WELLNESS**

Tarık KOÇ

Master, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

April, 2022 – 86 Pages

The current study was conducted with the aim of examining the Predictors of Conflict with Parents in Adolescents: Motivation to Study and Strategies to Increase Subjective Well-being. Relational screening model was used in the research. As a data collection tool “Personal Information Form”, “Scale of Subjective Well-Being Increasing Strategies for Adolescents”, “Motivation to Study Scale” and “Adolescent-Parent Conflict Scale” were used in this research.

According to the obtained result analysis, there was no significant difference between the gender variable and the conflict, which is the total score of the Adolescent Parent Conflict Scale. However, it was identified that male students scored higher than female students. There was no significant difference between the students' mother and father education levels and the conflict, which is a sub-dimension of the Adolescent parent conflict scale. There was also no significant difference between the conflict, which is the sub-dimension of the adolescent parent conflict scale, and the state of being together with the parents. The conflict, which is the sub-dimension of the adolescent parent conflict scale, did not indicate a significant difference between the parents' alive or death status.

The conflict, which is the sub-dimension of the adolescent parent conflict scale, and Reacting Positively to the Environment, Fulfilling the Requirements of Religious Beliefs, Mental Control, Motivation to Study, Intrinsic Motivation and Extrinsic Motivation, which are the sub-dimensions of Subjective Well-Being Increasing Strategies reflected a negative significant relationship between the mentioned sub-

dimensions. It was additionally found that there was no statistically significant relationship between getting positive reactions from the environment, which is the sub-dimension of strategies to increase subjective well-being, and conflict with the parent. It has been concluded that the conflict, which is the sub-dimension of the adolescent parent conflict scale, and satisfying the wishes, which are the sub-dimensions of the Subjective Well-Being Increasing Strategies, are significantly predictive. This variable portrays the conflict positively.

It was assessed that conflict, which is the sub-dimension of the adolescent parent conflict scale, and the sub-dimensions of Motivation to Study were significantly predictive. It has been also seen that intrinsic motivation and amotivation affect the conflict positively. Intrinsic motivation levels were found to be significant for adolescent-parent conflict. In a similar vein, it was seen that the extrinsic motivation levels of the participants to the course were significant in terms of adolescent-parent conflict. As a result, it was diagnosed that the amotivation levels of the participants were significant for the adolescent-parent conflict.

Keywords: Conflict, Motivation, Well-being, Subjective Well-being.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
EBEVEYNLE ÇATIŞMA, DERS ÇALIŞMAYA MOTİVE OLMA VE ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA STRATEJİLERİ	7
2.1.Ergenlik Dönemi Tanımı ve Önemi.....	7
2.1.1. Ergenlik Dönemi Gelişim ve Özellikleri.....	8
2.3.Çatışma Kavramı	12
2.4. Çatışmanın Önemi	13
2.5. Çatışmanın Nedenleri	13
2.6. Çatışma Türleri.....	14
2.6.1. Bireysel Çatışma	14
2.6.2. Bireylerarası Çatışma.....	15
2.6.3. Grup içi ve Gruplar Arası Çatışma	15

2.6.4. Fonksiyonel ve Fonksiyonel Olmayan Çatışma	15
2.7. Çatışmaya Kuramsal Yaklaşımlar	16
2.7.1. Kişilik ve Gelişim Kuramlarına Göre Çatışma	16
2.7.2. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Çatışma	17
2.7.3. Davranışçı Kurama Göre Çatışma	18
2.7.4. Hümanistik Kurama Göre Çatışma	18
2.8. Ergenlikte Ebeveynle Çatışma	19
2.9. Motivasyon Kavramı	20
2.9.1. Motivasyon Çeşitleri	21
2.9.1.1. İçsel Motivasyon	21
2.9.1.2. Dışsal Motivasyon	21
2.10. Motivasyonu Etkileyen Kişisel Faktörler	22
2.10.1. Uyarılma	22
2.10.2. İhtiyaçlar	22
2.10.3. İnançlar	23
2.10.4. Amaçlar	24
2.11. Motivasyon Kuramları	24
2.11.1. Davranışçı Kuram	24
2.11.2. İnsancıl Kuram	25
2.11.3. Sosyal-Bilişsel Kuram	25
2.11.4. Beklenti-Değer Kuramı	25
2.11.5. Başarı Motivasyonu Kuramı	26
2.11.6. Yükleme Kuramı	26
2.12. Ders Çalışmaya Motive Olma	26
2.12.1. Ebeveynle Çatışma ve Ders Çalışmaya Motive Olma	27
2.13. İyi Oluş Kavramı	28
2.14.1. Öznel İyi Oluş Kavramı	29
2.14.2. Öznel İyi Oluş İle İlgili Kuramlar	29
2.14.2.1. Erek (Amaç) Kuramı	29
2.14.2.2. Etkinlik Kuramı	30
2.14.3.3. Tabandan Tavana ve Tavandan Tabana Kuramı	30

2.14.2.4.Uyum Kuramı	31
2.14.2.5.Yargı Kuramı	31
2.14.2.6.Bağ Kuramı	32
2.15. Ergenlerde İyi Oluş	32
2.15.1.Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri.....	33
2.15.2.Ebeveynle Çatışma ve Öznel İyi Oluş	35
YÖNTEM.....	38
3.1.Araştırmanın Modeli	38
3.2.Evren ve Örneklem	38
3.3.Veri Toplama Araçları	38
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	38
3.3.3. Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği	39
3.3.4. Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği	40
3.4.Verilerin Analizi	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	41
BULGULAR	41
4.1. Demografik Bulgular	41
4.2. Ölçeklere Ait Bulgular	42
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	53
EKLER.....	70
ÖZGEÇMİŞ.....	74

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1: Lise Öğrencilerinin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzdeler Değerleri	42
Tablo 4.2: Çarpıklık Basıklık Değeri	44
Tablo 4.3: Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular	46
Tablo 4.4: Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular	47
Tablo 4.5: Betimsel İstatistikler	47
Tablo 4.6: Betimsel İstatistikler Ve Bağımsız Örnekler Cinsiyete Göre T Testi Sonuçlar.....	48
Tablo 4.7: Çatışma Değişkeninin Puanlarının “Anne Eğitim Durumu” Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu	48
Tablo 4.8: Çatışma değişkeninin puanlarının “baba eğitim durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu.....	49
Tablo 4.9: Çatışma değişkeninin puanlarının “anne-baba birliktelik durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu.....	49
Tablo 4.10: Çatışma değişkeninin puanlarının “anne baba sağ-vefat durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu.....	50
Tablo 4.11: Değişkenler Arasındaki Korelasyonu Gösteren Pearson Korelasyon Tablosu.....	51
Tablo 4.12: Katılımcıların Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Düzeylerinin Ergen-Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	52
Tablo 4.13: Katılımcıların Derse Motive Olma Düzeylerinin Ergen-Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	52

KISALTMALAR LİSTESİ

SPSS: StatisticPacketsForSocialSeciences(Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel ProgramPaketi)

Akt: Aktaran

ev:eviren

Ed: Editör

vd:ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın temelini teşkil eden problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar sunulmuş ve araştırmada kullanılan terimlere ilişkin kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Problem

Toplumun en küçük ve en temel birimi ailedir. Çocukların gelişiminde ve toplumsallaşmalarında büyük katkısı olan bu sosyal sistemin temel öğelerini ebeveynler ve çocuklar oluşturmaktadır. Aile sistemi içindeki genel atmosfer, ebeveynlerin birbirleriyle olan etkileşimleri ve ebeveynlerin çocukla kurduğu ilişki ve etkileşim çocuğun gelişimini, öznel iyi oluş seviyesini ve akademik başarısını etkilediği düşünülmektedir (Profeta 2002).Bu araştırmada da ergenlerde ebeveynle çatışmanın yordayıcıları, ders çalışmaya motive olma ve öznel iyi oluşu artırma stratejileri incelenmiştir.

Ergenlik, fiziksel ve zihinsel değişikliklerin meydana geldiği kritik bir zaman dilimidir. Kimlik gelişimi açısından da önemli bir dönemde ergenler, günlük hayatta, ailede, okulda veya dışarıda arkadaş ortamında basit bir şekilde çatışma yaşamaktadırlar. Ergenler çatışma yaşamamak ya da çatışmanın üstesinden gelebilmek için saldırganlık, kaçma davranışı, görmezden gelme ve problem çözme davranışı sergileyebilmektedirler. Ergenler ise bu çatışmaları olumlu bir şekilde çözebilmeleri için bazı yeterliliklere sahip olmadıklarından karşıdakine zarar verici davranışlar sergilemekte, aile başta olmak üzere okul ve sınıf ortamında anlaşmazlık ve uyuşmazlıklarla sık sık karşılaşmaktadır (Damarlı, 2006).

Ergenler ve ebeveynleri arasındaki en önemli çatışma alanları arkadaş ilişkileri, ders çalışma, gezme ve izin, giyim ve süslenme, oyun ve boş zaman aktiviteleri ve diğer konular meydana getirmektedir (Tan, 1974: 301).Ergen-ebeveyn çatışmasının şiddetine göre ergenlerin kişilikleri de bu durumlardan yara almaktadır. Bu duruma maruz kalan ergenlerde kaygı, depresyon veya stres belirtileri gözlenmektedir (Shek 1998).

Çatışma, aralarında anlaşmazlık olan iki ya da daha fazla güdünün birlikte kişiyi etkilediği zaman ortaya çıkar; güdü türüne, şiddetine, bireyin içinde bulunduğu ortama göre değişiklik gösterebilmektedir (Cüceloğlu, 2008). Motivasyon (güdülenme), eğitim, spor, sanayi, yönetim gibi birçok alanda bireyin bir işe isteğini artırarak işteki veriminin artmasına sağlayan kapsamlı bir konudur. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak motivasyon; organizmayı harekete geçiren, yön veren ve sürdürülmesine sağlayan içsel bir durumdur (Woolfolk, 1998: 372).

Ergenlerin akademik başarılarını etkileyen önemli bir faktör motivasyondur. Motive olmuş ergenler, duyuşsal ve zihinsel dikkatini konuya vererek o konuyu başarmak için davranışlarını düzenleyecektir (Eccles, Wigfield ve Schiefele, 1998). Motivasyonu yüksek ergenler, kendilerine arkadaşlarına olumlu katkıda bulunmuşlar (Slavin, 2003).

Ergenlik, fiziksel, biyolojik ve zihinsel değişikliklerin yoğun yaşandığı bir dönem olmasından dolayı aile ilişkilerinden başlayarak arkadaş ilişkilerine kadar ergenin çevresine bakışını değiştirmektedir. Bu dönemde olumlu ve olumsuz stres karşılaşır. Ergenleri etkileyen birçok faktörden biri de ebeveynle çatışmadır. Ergenlerin ailede çatışma genellikle aile kurallarına uymama, karşı gelme, akademik başarı ve arkadaş ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin; aileler, ergenlerden gelecek hayatı için önemi olan sınavlarda iyi bir başarı elde ederek meslek sahibi olmaları istemektedir. Fakat buna karşı ergen hormonal değişiklikler, kimlik gelişimi ve akademik başarı arasında sıkış kalmaktadır. Ailenin yanlış davranışları neticesinde ergenler, kötü arkadaş çevresinin etkisiyle okuldan kaçma, eve gelmeme, küçük suçlar işleme ve madde kullanma gibi istenmeyen davranışlar sergilemektedir (Mcknight ve ark. 2002).

Ergenlerin aileyle çatışması derslerdeki başarısını otomatik olarak etkileyerek düşürmektedir. Alan yazında, ders çalışmaya motive olma birkaç araştırmayla sınırlıdır. Ders çalışmanın davranışsal, bilişsel ve psikolojik boyutları vardır. Okula devam etme ve derslere çalışma akademik başarı katması yanında başarmanın vermiş olduğu hazla mutlulukta sağlar. Ders çalışmaya motive olma, öğrencilerin okula, eğitime ve bunlarla ilgili etkinliklere karşı olumlu tutum geliştirmeleri açısından çok önemlidir. (Reschly ve Christenson, 2006).

Hayatta mutlu olmak, genellikle her insanın isteğidir. Psikoloji literatürüne baktığımızda, insanların neşelilik, iyi halleri, öznel iyi oluş terimiyle

ilişkilendirilmektedir. “Öznel iyi oluş, kişinin hayatını değerlendirme ve yaşamı hakkında yargı bildirmesi anlamına gelmektedir” (Hybron, 2000).

Öznel iyi oluş yoluyla bireyler mutlu olurlar, kendilerini anlarlar, olumlu duygulara sahiptirler, olumlu bir benlik oluştururlar, kaygı yaratan durumlara olumlu öz farkındalıkla tepki verirler, ebeveynleriyle çatışmaları en aza indirecek şekilde uyum sağlarlar, rahat ve güvenli olurlar sosyal bir ortamda.

Ergenlerin gelişimlerini sağlıklı devam ettirmeleri öznel olarak iyi olmalarıyla ve bu sayede üretken olmalarıyla ilgilidir fakat ergenlik döneminde, fiziksel ve duygusal değişimin çok fazla olması dolayısıyla ergenler bu değişime alışmakta zorlanmakta ve nasıl tepki vereceğiyle ilgili çelişkiler yaşamaktadır. Bu durumlarla karşılaşan ergenler için ailede çatışma kaçınılmaz olmaktadır (Myers ve Diener, 1995). Ailede yetişkinliğe adım atmanın öncesinde ergen bireylerin toplum içerisindeki çevresinde uyumu zorlaştıran olaylarla karşılaştıkları görülmektedir. Ergenler, bu süreçte madde bağımlılığı, davranış bozuklukları ve okula uyumsuzluk gibi olumsuz davranışlar göstermektedir (Mcknight, ve ark., 2002). Ergenlerin yaşadığı tüm bu problemler aile, akraba, öğretmen ve arkadaşlarla çatışmaya neden olmaktadır bu çatışmaların en önemlisi de ergenin ailede yaşadığı çatışmalardır. Dolayısıyla bu çatışmalar ergenin öznel iyi oluşunu da olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzlardan ötürü, ergenlerin ebeveynle çatışmalarının önlemek adına uyumluluk içinde ve öznel iyi oluşa katkı sağlamak önemli kabul edilmektedir. Ayrıca, yetişkinlerin öznel iyi oluşunu etkileyen faktörler ergen öznel iyi oluşu içinde önemli görülmektedir. Bunlar; olumlu duyguların fazlalığı, yaşam doyumu ve olumsuz duyguların az olmasıdır (Lyubomirsky, ve ark., 2005).

Sonuç olarak, lise öğrencilerinin, anne babalarıyla çatışmaları azaltmada öznel iyi oluşlarının yüksek olması yanında ders çalışmaya motive olması da etkilidir. Öznel iyi oluş sayesinde yaşam doyumu yüksek olan öğrenciler kolaylıkla derslerine motive olmada ve anne babalarıyla yaşadıkları çatışmayı en az düzeye indirmektedir. Ayrıca, ergenlerin öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin ruh sağlığına olumlu katkısı yanında okula uyum sağlamalarında kolaylaştırıcı rol oynayacaktır.

Derse katılmaya motive olma ise, okuldan kaçma, huzursuz olma, gibi olumsuz duygu ve davranışları olumlu hale getirerek, sosyal ortamlarda daha rahat ve özgüvenli olabilmeyi sağlamaktadır. Bunun yanında öznel iyi oluş, öğrencilerin anne babayla ya da diğer kişilerle yaşadıkları çatışmayı azaltarak hem onların özsaygılarını artırma

hem de çatışma çözme becerilerini kazanmalarını sağlama adına faydalı görülmektedir. Ergenlerin ebeveynle en az çatışma yaşayarak öznel iyi oluşlarını artırıcı yöntemler bulması ve akademik başarı sağlamada önemli bir payı olan ders çalışmaya motive olması hayatta mutlu ve başarılı olmanın anahtarı rolündedir.

Bu bağlamda bu çalışma, lise öğrencilerinin anne babalarıyla çatışmalarının öznel iyi oluşu artırma stratejileri ile ders çalışmaya motive olma arasındaki ilişkili incelemeyi amaçlamıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, lise öğrencilerinin anne babalarıyla çatışmalarının öznel iyi oluşu artırma stratejileri ile ders çalışmaya motive olma arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerinden yola çıkarak alt amaçları da araştırılmıştır. Temel amaç ve alt amaçlar çevresinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ergenlerin, ergen-ebeveyn çatışma ölçeği ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Ergenlerin, ergen-ebeveyn çatışma ölçeği ortalama puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerin, ergen-ebeveyn çatışma ölçeği ortalama puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Ergenlerin, ergen-ebeveyn çatışma ölçeği ortalama puanları anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Ergenlerin, ergen-ebeveyn çatışma ölçeği ortalama puanları anne-babanın sağ olup olmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Ergen-ana baba çatışma durumunu öznel iyi oluşu artırma stratejileri anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?
7. Ergen-ana baba çatışma durumunu ders çalışmaya motive olma durumları anlamlı bir şekilde açıklamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemine kadar kişisel bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişim onun tüm yaşamının şekillenmesinde etkin rol oynar. Ergenlik, sosyal kaygının arttığı zor bir dönemdir. Birey kaygı yaşamamak, dış görünüşünden korkmamak ve sosyal ortamda yanlış anlaşılmaktan korkmamak için kendini geri çeker (Diener, 1984).Gençler bu dönemde olumlu öz farkındalık oluşturarak kaygıdan kurtulabilirler. Öznel iyi oluş düzeyinde, ergenler kendilerini mutlu ve kaygılı hissetmeyeceklerdir. Bireyler mutluluğunun çevresine de yansımaları olacaktır. Öğrencilerin derse katılımını birçok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerden biri de öğrencilerin kendilerini mutlu hissetmeleridir. Sübjektif iyi oluş olarak adlandırılan bir kavram olan mutluluk, insanlar tarafından takip edilen önemli bir hedeftir (Hyborn, 2000).

Öğrenci, kendi öğrenme sürecini etkili bir şekilde planlayabilmesi, uygulayabilmesi ve değerlendirebilmesi için planlama, etkili okuma, dinleme ve yazma, öz motivasyon ve derslere aktif katılım becerilerine hakim olmalıdır.Araştırmalar, öğrenme becerilerine sahip olmanın akademik başarı ve özgüven gibi değişkenler üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermiştir (Gall, Jacobsen ve Bullock 1990).Literatürde, ergen-ebeveyn çatışmasının öznel iyi oluş stratejilerini artırma ve ders çalışmaya motive olma arasındaki ilişkilerin ele alınmadığı görülmektedir. Öznel iyi oluşla ilgili birçok araştırma yapılmasına rağmen ergen-ebeveyn çatışması ve ergenlerin ders çalışmaya motive olmasıyla ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bundan dolayı bu araştırma bu anlamda literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda yaşam döngüsü içerisinde önemli değişiklikleri barındıran ergenlik dönemi, lise öğrencilerinin fiziksel ve zihinsel değişimleri karşısında topluma uyum sağlama ve toplumda yer edinmesi noktasında önemlidir. Ayrıca ergenlerin anne babalarıyla anlaşmazlıklarında çatışmayı en az düzeye indirmesi yanında, bireysel özelliklerinin farkında olarak derse çalışmaya motive olması neticesinde sorumluluk sahibi olma, planlama yapma, etkili okuma ve not alma, etkin dinleme ve akademik başarıyı sağlayarak topluma faydalı ve üretken bir fert olarak toplumdaki yerlerini bulmaları açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Bu çalışmada kullanılan ölçme araçları, araştırmanın amacına ve içeriğine uygun olduğu düşünülmektedir.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin tümü, kullanılan ölçme araçlarındaki maddelere verdikleri cevaplarda, gönüllü ve samimi oldukları düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada elde edilen veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği”, “Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği” ve “Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği” ile elde edilen cevaplarla sınırlıdır.
2. Araştırma, kullanılan istatistiksel veri programı analizleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ebeveyn Çatışma: Çatışma, iki veya daha fazla kişi arasında değişik kaynaklardan meydana gelen anlaşmazlıklardır. Kişilerin birbirine ters düşmesi, anlaşmazlık, uyumsuzluk ve zıtlama çatışmanın en temel öğeleridir (Koçel, 2011: 646).

Öznel iyi oluş: “Öznel iyi oluş, bireyin yaşamından ne düzeyde doyum aldığı, olumlu ve olumsuz duyguları ne düzeyde yaşadığına yönelik değerlendirmeleridir” (Diener, 1984: 544).

Motivasyon: “Motivasyon, istekleri arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır” (Cüceloğlu, 1992: 229).

İKİNCİ BÖLÜM

EBEVEYNLE ÇATIŞMA, DERS ÇALIŞMAYA MOTİVE OLMA VE ÖZNEL İYİ OLUŞU ARTIRMA STRATEJİLERİ

2.1.Ergenlik Dönemi Tanımı ve Önemi

İnsanlar hayatlarından doğumları ile ölümleri arasında birden fazla dönem geçirmektedirler. Bu dönemlerin kendilerine özgü birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler her bireyde aynı tesiri göstermemektedir. Bu farklılıkların ana sebebi olarak birey hayatını yaşamış oldu sosyal çevre, aile vb. faktörlerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Literatür incelendiğinde bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri olarak yer almaktadır (Kulaksızoğlu, 2008:11).

Ergenlik dönemiyle ilgili yapılan ilk tarifler Antik Yunan Filozofu Aristo'ya dayanmaktadır. Aristo, bu dönemin 14 – 21 yaş dilimi üzerine dikkatleri çekmiş ve bu dönemde önemli değişikliklerin olduğunu dile getirmiştir (Abalı, 2012: 10).Ergenlik dönemi batıda “adolescent” olarak tanımlanır ve Latince “yetişmek” anlamına gelmektedir. İnsanda hızlı bir şekilde devam eden bir gelişim dönemini temsil eder (Yavuzer, 2002: 262). Günümüzde birden fazla tanımları yapılan ergenlik dönemi; yaşam boyunca doğumdan ölüme kadar bireyin sürekli gelişim ve değişim göstermiş olduğu dönemdir. Ergenlik dönemi, bu gelişim dönemi sürecinin en önemli evresi olarak gösterilir (Dinçer, 2008:3). Ergenlik dönemi bireyin fiziki alanlarda gelişiminin görüldüğü, hormonal, cinsel, toplumsal, hissel ve zihinsel tadillerin yaşandığı ve nihayetinde vücut büyümesiyle sonlandığı periyot olarak tarif edilmektedir (Kulaksızoğlu, 1998:235). Aynı zamanda ergenlik, sosyal çevreninde gelişimine etki ettiği ve adaptasyon süreci olarak da ifade edilebilir (Yavuzer, 2002:276). Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak bilinen ergenlik, cinsellikle ilgili hormonların hızlı bir şekilde salgılandığı, bedensel gelişim ve değişimlerin yaşandığı önemli bir dönemdir. Kadın ve erkeklerin çocukluktan yetişkinliğe geçişinin olduğu, cinsel kimliğini ve yaşamını sağlayacağı birincil ve ikincil cinsel değişimlerin ortaya çıkmasıdır. Ergenlik döneminde cinsel organlar gelişmekte; vücutta, cinsel organların çevresinde kıllanmalar oluşmakta ve kızlarda göğüsler büyümekte erkeklerde sakal çıkmaktadır (Köknel, 1999:256). Çocukluktan yetişkinliğe geçişin bu dönem ayrıca

yeni davranışların öğrenildiği ve bireyde kalıcı değişimlerin olduğu fakat anlaşılması zor olan bir evredir(Cansever, 2013:193).Bireyin yetişkin dünyasına adım attığı çocukluk ve erişkinlik döneminin en uzun evresidir. Birey bu evrede birbirinden farklı serüvenlere ve deneyimlere açık olup mensubu olduğu çevredeki grupta kabul görmesi birey için önemlidir. Bu süreçte genellikle ergenler bireyler aile fertleri ile çatışma içinde oldukları görülmektedir ve daha çok bağımsızlık duygusu ön planda yer almaktadır (Şahin ve Özçelik, 2016:42). “APA aracılığıyla bildiren ve duyurulan psikiyatri lügatinde çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak bilinen ergenlik çağı “fiziki ve hissi proseslerin sebep olduğu seksüel ve psiko-sosyal gelişimleri ile devam eden bireyin bağımsızlığını ve toplumsal rollere faydalı olabileceği aynı zamanda üreticilik kazandırdığı bir zaman dilimi olarak beyan edilmektedir (Özkan, 2014:9).

Milli Eğitim bakanlığının yapmış olduğu açıklamaya göre ergenlik, ‘Bireyin genç yetişkinliğe ermesi ve toplum içerisinde sorumluluk alabilecek çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemlerini kapsayan on iki ve on dört yaşları içerisinde yer alan gruptur.’ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization’ nun yapmış olduğu açıklamaya da ise evli olmayıp eğitimini tamamlamaya çalışan 12-14 yaşları arasındaki bireyler ergendir (Yılmaz, 2007:34). Aslında, erenlik veya ergenlik dönemi başlangıç ve bitiş yaşlarını kesin bir sınır ile belirtemeyiz. Çünkü ergenlik dönemi cinsiyet, beslenme, coğrafi bölge vs. ergenliğe giriş yaşına değiştirmektedir (Alisinanoğlu, 2002:62).

Ericson’un kriz dönemi olarak adlandırdığı bu dönem farklılıkların olduğu ve bu farklılıkların birey tarafından bilinmesi gerektiği dönemdir. Çünkü bu dönem aynı zamanda yetişkin ve ergenler tarafından farklı algılanmış olup kimilerine göre bir kriz dönemi, kimilerine göre ise hayatın en güzel dönemidir. Bu dönemdeki bireyler zaman zaman çocukluklarını geride bırakarak farklı bir şekilde davrandıklarında gözlemlenmiştir. Sanki büyüdüklerini etrafındaki kişilere hissettirmek için davranışlarını, düşüncelerini, duygularını değiştirmektedir (Abalı, 2012:10).

2.1.1. Ergenlik Dönemi Gelişim ve Özellikleri

Ergenlikten çocukluğa geçiş olarak da bilinen ‘Buluğa erme’ kavramı bir kısım biyolojik değişimlerin olduğu ve değişimlerin fizyolojik, ruhsal durumlar ortaya çıkardığı bir dönem olarak bilinmektedir. Buluş çağından ikincil cinsiyet

özelliklerinin edindiği ve organların gelişim gösterdiği belli bir dönemi kapsayan bir zamandır (İnaç, Bilgin ve Atıcı, 2005:232). Buluş çağına giriş erkek ve kız öğrencilerde birbirinden farklı özellikler sergilemektedir. Kız bireylerde yumurtalık hücrelerinin aktifleşmesi, erkek bireylerde ise sperm'in aktifleşmesiyle başlamaktadır. Bu cinsel hormonların gelişmesi ve aktifleşmesi münasebetiyle diğer organlarda gelişimini hızlandırır ve büyür (İnaç, Bilgin ve Atıcı, 2005,243-245).

Değişim ve gelişim faktörünün bu dönemin en önemli göstergelerinden bir tanesi olduğu söylenmiştir. Bu değişimin ve gelişimin genel olarak 4 boyutta ele alınmıştır

Fiziksel gelişim

Psikolojik gelişim

Bilişsel gelişim

Sosyo-kültürel ve çevresel gelişim (Abalı, 2012:15).

Son olarak, ergenlik; başlangıç ve bitimi net sınırlarla belli olmayan, bireyden bireye fark gösterebilen bir dönemdir (Şahin, 2014; 15). Ergenlik dönemindeki bireylerde fiziksel, sosyal ve duygusal açıdan önemli değişimler meydana gelmektedir. Bu gelişimsel özellikler aşağıdaki alt başlıklarda açıklanmıştır.

2.1.1.1. Ergenlik Döneminde Fiziksel Gelişim

'Ergenlik döneminde fiziki değişim' isminden de anlaşılacağı üzere vücudun belli başlı kısımlarında meydana gelen büyüme, olgunlaşmadır(Kaşıkçı, 2014; 4). Çünkü bu dönem çeşitli bedensel değişikliklerin yaşanmış olduğu bir dönemdir (Kılıçaslan, 2010:22). Bu dönemde vücutta meydana gelen birtakım değişimler ve büyümeler vardır. Bunlar;

- Boyda ve kiloda meydana gelen büyümeler,
- Salgı bezlerinde meydana gelen değişimler,
- Kas ve iskelet sisteminde meydana gelen değişimler ve güçlenmeler
- Organlarda meydana gelen büyümeler ve değişimler (Kulaksızoğlu, 2008:37).

Ergenlik dönemi, bebeklikten sonraki en hızlı gelişim dönemidir ve bu dönemde birey biyolojik değişimle gelişmeye başlamakta bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimle gelişimini tamamlamaktadır (Yavuzer, 2000:262). Pre-puberte olarak da adlandırılan bu dönemin kendine has bir takım özellikleri vardır. Büyüme ve gelişim cinsiyet

açısından farklılık göstermektedir. Çoğunlukla kızlar, erkeklere göre daha erken ergenlik dönemine girmektedir (Abalı, 2012:16).

Çocukluk döneminde yavaşlamaya başlayan büyüme, ergenlik döneminde tekrar hız kazanmaktadır. İskelet sisteminde hızlı değişimlerin meydana geldiği bu dönemde eller, kollar, ayaklar büyümektedir. Bu dönemdeki orantısız büyümeler neticesinde sakarlıklar meydana gelmektedir. Kızlarda göğüslerde büyüme, erkeklerde ise vücutta tüylenme ve yüzde sakallar meydana gelmektedir. Erkek ve dişi hormonlarının salgılandığı bu dönemde, vücutta salgılanan hormonların birbirlerine temas etmeleri neticesinde kemik ve kaslarda gelişim ve büyüme hızı artmaktadır(Aral, 2000:152). Meydana gelen bu büyümeler ve gelişimler neticesinde cinslerin birbirlerine karşı olan ilgileri artmaktadır. Ergen bireylerin, hem cinslerinden edinmiş oldukları modelleme sonucunda edinmiş olduğu davranışları karşı cinslere karşı yaklaşmak için kullanmaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2008: 37).Ergenlik döneminde bireyler dış görünümü fazlasıyla önem vermekteler. Dış görünümünü beğenmeyen ve çevresi tarafından bu konuda itilen bireyler kendilerini toplumdan soyutlama yoluna gidebilirler(Deniz,2017:37).

2.1.1.2. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim

Bebeklikten itibaren başlayan toplumsallaşma isteği, ergenin evden ayrılma talebiyle başlar ve topluma açılma isteği ile sürer. Bu dönemde ergen bireyin yaşamış olduğu en önemli sorunlardan birisi de Ericson'un psiko-sosyal gelişiminin beşinci basamağı olan "kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası" olan dönemdir (Şahin, 2014:16). Bu dönemde görülen belli başlı özellikleri şu şekilde sıralaya biliriz: Anne babadan ayrılma isteği, arkadaş ilişkilerinde dalgalanmalar, ideolojik arayış içinde olma olarak sayabiliriz (Abalı, 2012:17-18).

2.1.1.3. Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim

Alanyazın incelendiğinde Altuntaş, (2012), Bilişsel gelişim döneminde ergen bireyin çevredeki olayları anlama, kavrama, tanıma ve bilmesini sağlayan durumlara bilişsel gelişim olarak tanımlamaktadır. Piaget'in geliştirmiş olduğu kurama soyut işlemler döneminde olan bir bireyin 11 – 12 yaşlarında olması gerekmektedir. Soyut işlemler dönemine gelmiş bir bireyin olayların nedenleri araştırabilir, sisteminize edebilir ve en

önemlisi sorgulayabilir özelliğinin olmasıdır. Bu gibi faktörlere sahip ergen bir bireyin yetişkin bir birey gibi düşünmesi elzem bir durumdur (akt. Koç,2019:12). Düşünce becerilerinin değişmiş olduğu bu dönemde ergenlerin dünyayı algılama biçimleri de değişmektedir. Geleceğe yönelik hayali düşüncelerle donanmış olan bu dönemde din, ahlak, cinsellik gibi konularda da ergenlerin kendilerine has bir değer geliştirdikleri gözlemlenir. Ergen, bu dönemde olaylar arasında bağlantı kurabilir; sadece görüntüye aldanmaz, olaylardan çıkarımlar yapabilir (Karaköse, 2013:47-48).

Çocukluk döneminde var olan somut düşünce ergenlik döneminin gelmesiyle birlikte geride kalarak soyut düşünce yapıları gelişir. Bu tür düşüncelerle hayal kurma, mantık kurma analizler, varsayımlar vb. gibi çıkarımlar yapılır. Soyut düşünme her ergenlik dönemine girmiş bireyin yaşayacağı bir durum değildir. Bu nedenle soyut işlemler evresinin ilk üç evresinin evrensel olmadığı ileri sürülür (Kaşıkçı, 2014:5-6).

2.1.1.4. Ergenlik Döneminde Sosyokültürel ve Çevresel Gelişim

Doğumdan sonra bireylerin sosyal ve psikolojik olmak üzere bir takım ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Sosyal bir varlık olan insan yaşam içerisinde uyum sağlama çabasıyla birlikte diğer insanlarla birlikte olmaya ihtiyaç duymaktadır. Sosyal gelişim, bireyin hayat içerisindeki kişiler tarafından kabul edilir bir şekilde davranmayı öğrenme sürecidir(Staton, 1962, Akt., Kulaksızoğlu, 2011:82). Aynı zamanda özdeşleşme ve arkadaşlık, sosyal ve duygusal gelişimin iki önemli aşamasını oluşturarak aile ilişkileri ve akran ilişkileri bu dönemde çok önemlidir (Cüceloğlu, 2004:369). Sosyal olarak gelişimini gösteren ergen bireylerde toplumun etkin bir üyesi olduğu ve bu üyeliğe sadakatinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2004: 360).

Dönemin bir başka önemli özelliği ise, ergende toplum içerisinde statü sahip olma isteği oluşmasıdır. Edinmiş olduğu çevrede belli bir yere gelmek, çevresi tarafından saygı görülmesi istemek ve bir statü elde etmek gayreti içerisinde. Bu dönemdeki bireylerin sosyalleşme süreçleri ailede başladığı gözlemlenmiştir. Bir başka toplum ferdiyle nasıl bir iletişime geçeceği geçmiş yaşamındaki öğrenmelerine bağlıdır. Bu dönemdeki bireyler üyesi oldukları toplumun sorumluluklarını, görevlerini bilmeleri ve öğrenmeleri için rol model almaya ihtiyaç duyarlar (Kulaksızoğlu, 2008: 82). “Ergen bireylerdeki ilerleme neticesinden toplumsal çevredeki durumları, ebeveyn-

çocuk ilişkileri, akran ilişkileri, şahsiyet, karakter gelişimi ve oluşumu, cinsiyet rollerinin kazanılması, manevi değerlerle birlikte yaşadığı toplumun kültürel gereksinimlerini edinmesi genel itibariyle ergen bireyin hayatındaki deneyimlerin bir çoğunu içerisine almaktadır(Aydın, 2005, Akt., Özkan, 2014:12).Bu deneyimler aile içi ilişki yanında akran ilişkisini de etkileyen en önemli faktörlerdendir (Özkan, 2014: 12).

Özdeşleşme, bireyin ailedeki kişilerden başlayarak çevresindeki bireylerin fikirlerini, kültürlerini istemsiz olarak kabul ettiği bir durumdur. Ergenlik ile çocukluk dönemi arasında yer alan erinlik dönemindeki çocuklar özgürleşme arayışları içine girerek aileden arkadaş gruplarına doğru yöneliş yaşarlar. Bu dönemdeki bireyin en önemli konularından biri edinmiş olduğu çevresine dâhil olmaktır. Ergen bireyde gelişen fiziksel, zihinsel, sosyal yönler ebeveynlerle olan ilişkilere tesir edebilir ve olumsuzluklara neden olabilmektedir. Bu hususta ebeveynlerin çocukların tarafına karşı mücadeleci bir tavır olabilmektedir (Yavuzer, 2002: 279). Bu dönemde olan ailelere verilebilecek en önemli tavsiyeler arasında ergen bireyin anlaşıldığını hissettirmek, empati sağlayabilmek, ergen bireyin iletişim dilini kullanabilmek, özgür düşüncesine saygı göstermek bir hayli önem arz etmektedir (Kılıçarslan, 2010:6).

2.3.Çatışma Kavramı

Çatışma kavramı, günümüzde sosyoloji, psikoloji, antropoloji, eğitim, ekonomi bilimi ve idari bilimler gibi birçok disiplinde yoğun bir şekilde irdelenmiştir. Çatışma, birçok bilim adamı tarafından farklı yönlerden incelendiği için çatışmanın ortak bir tanımının yapılmasını güçleştirmektedir. Bu durumdan dolayı bu araştırmada çatışmayla ilgili farklı araştırmacıların tanımlarına yer verilmiştir.

“Çatışma; aşamalarını biriyle sınırlandırmak yerine, hazırlayıcı koşullar, tutum, biliş ve davranış evrelerinden meydana gelen bir süreçtir” (Gümüşeli, 1994: 27).Çatışma, aralarında anlaşmazlık olan iki ya da daha fazla güdünün birlikte kişiyi etkilediği zaman ortaya çıkar; güdü türüne, şiddetine, bireyin içinde bulunduğu ortama göre değişiklik gösterebilmektedir (Cüceloğlu, 2008).Başka bir tanıma göre ise çatışma, “birden fazla grup üyesi ya da grup ve grup üyeleri arasında gerek örgüt anlayışında sistemden gerekse de çeşitli değerlerden kaynaklanan anlaşmazlık” olarak anlaşılmaktadır (Akçakaya, 2003:3)

Alan yazın incelendiğinde Önder (2008) çatışmayı; istekleri, değerleri ve inançları farklı birbiri ile iletişim ve etkileşim içinde olan kişi veya grupların kıt kaynakların ya da gücün kullanımında öncelikli olma isteği sonucu gelişen her zaman şiddet içermeyen dinamik bir süreç olarak tanımlamıştır (Karip, 1999: 1).Çatışma, güç ve konum için çabalama, kişisel fayda elde etme ve diğer arzu ve özlemleri gerçekleştirme sürecidir.Çatışma, insanların performansını engelleyen, tabi olmayan, kontrol edilmesi ve önlenmesi gereken bir davranış değişikliğidir.(Genç, 2005: 252). Bununla birlikte çatışma hayatın ayrılmaz bir parçası olarak birbirine ters düşen ihtiyaç, dürtü ve isteklerden kaynaklanmaktadır. Bireyin kendiyile olan çatışmaları içsel çatışmalar iken iki taraf arasındaki anlaşmazlıklar ise, başkaları ile olan çatışmaları, gruplar arası çatışmalar ise iki grup arasındaki anlaşmazlıkları ifade etmektedir (Scrumpf ve diğ., 2007).

2.4. Çatışmanın Önemi

İnsanların düşünme, algılama, zeka gibi zihinsel farklılıkları yanında beden ve renk gibi fiziki özellikleri olması çatışmaları kaçınılmaz kılmaktadır (Aksoy, 2005: 339).Çatışma, yaşamın bir parçasıdır ve inkâr edilemez. Çatışma, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilebilir. Çatışmanın yapıcı ve yıkıcı sonuçları olabilmektedir. Çatışma toplumsal değişim yanında kişisel büyümeyi sağlayan pozitif bir enerji kaynağı olabilir. Bundan dolayı; çatışmanın olması normal kabul edilse bile, kesinlikle şiddet içermemelidir. Çatışmanın varlığı bizim elimizde değildir. Ancak çatışma ortaya çıktığında nasıl tepkide bulunacağımız bizim tercihimizdir. Çatışma sadece var olan problemlerde ortaya çıkmaz. Bazen kişilerin gizledikleri arzu, istek ve düşünceleriyle de ortaya çıkabilir. Gizlenen bu arzu ve istekler, yerine getirilemeyen temel ihtiyaçları da içinde bulundurur (Schrumpf, Crawford, Bodline, 2007: 72).

2.5. Çatışmanın Nedenleri

Çatışmanın ortaya çıktığı nedenlerden biri bireyin ihtiyaç, istek ve dürtülerinin birbiriyle uyuşmamasıdır. Bazı çatışmalar bireylerin algılamalarından dolayı farklı anlaşılabilir. Bunun yanında bireylerin farklı algılamalarından kaynaklı olarak farklı bakış açılarına sahip olmaları çatışmalara sebep olabilmektedir (Taştan ve Öner, 2010).Bununla birlikte çatışmaların meydana gelmesinde en önemli etken iletişimden

kaynaklanan problemler olduğu görölmektedir. İletişim kaynaklı problemleri şöyle açıklayabiliriz. Bireyin ya da toplumun yeterli düzeyde bilgi alışverişinin olmaması ve sosyo-kültür farklılıklarının olmasını söyleyebiliriz (Kırel, 2011).

2.6. Çatışma Türleri

2.6.1. Bireysel Çatışma

Bireysel çatışma, kişinin karar vermede, harekete geçmede veya bir işi tamamlamada zorluklarla karşılaşması neticesi görülür. Bu çatışma bireyde, fizyolojik, psikolojik ve davranışsal yönden olumsuz sonuçlar doğurur. Ayrıca bireysel çatışma, bireyin başkalarıyla çatışma yaşamasındaki tutumu üzerinde de etkilidir (Korkmaz, 1994: 79; Güney, 2007: 105). Bireysel çatışmalar, bireyin kendisinden beklentinin belirsiz olduğu, farklı veya zıt davranışların beklenildiği ve kapasitesinin üzerinde iş istenildiği durumlarda meydana gelerek kişi de kızgınlık, huzursuzluk ve gerginlik meydana getirir (Koçel, 2011: 649). Kişisel çatışmalar; yaklaşma-yaklaşma, yaklaşma-kaçınma, kaçınma-kaçınma şeklinde üç çatışma olarak görölmektedir (Geçmez, 2009: 74).

a. Yaklaşma-Yaklaşma Çatışması: Kişinin hoşuna giden olmasının istediği iki seçenektan birini seçmek zorunda kalmasıdır. Örneğin: Üniversite sınavından yüksek puan alan bir öğrencinin uzay bilimleri ile tıp fakültesinden birini tercih etmede kararsız olmasıdır (Geçmez, 2009: 74).

b. Yaklaşma-Kaçınma Çatışması: Kişinin sahip olmayı istediği bir nesne ya da kişinin olumsuz bir özelliğinden dolayı o nesne ya da kişiden uzaklaşmak istemesidir. Örneğin: Çok beğenilen bir elbisenin fiyatının yüksek olmasından ötürü alınmak istememesidir (Geçmez, 2009: 74).

c. Kaçınma-Kaçınma Çatışması: Kişinin istenilmeyen iki durumdan birini tercih etmek zorunda kalmasıdır. Örneğin: Okuldan yorgun olarak gelen bir öğrenciye babasının “ya markete gidersin ya da fırına” demesi üzerine kişinin birini tercih etmesi şeklinde söyleyebiliriz (Geçmez, 2009: 74).

2.6.2. Bireylerarası Çatışma

İnsanların farklı görüş, amaç ya da algılamalara sahip olmalarından, yeterli ve sağlıklı iletişimin olmamasından, geçmişte kişiler arasındaki olumsuz yaşantılardan ve bir kazancın oluşturduğu rekabetten kaynaklanmaktadır. Çatışmalar, gerçek bir durumdan olabildiği gibi, yanlış algılama ya da hayali de olabilir (Eren, 1996:462; Öner, 2011: 6).

Bunun yanında en zor çatışmalar farklı inanç ve ilkelerden kaynaklanmaktadır. Her insan değerlerini başka insanların değerlerine karşı koruma eğilimi içinde bulunmaktadır. İnsanın yaşamın boyunca edindiği bu değerler insanların tutumları üzerinde etkili ve davranışları üzerinde de belirleyicidir. Ayrıca davranışların problem olup olmaması; gerçekleştiği yere, zamana, davranışı gösteren kişiye, davranış gösterilen bireye ya da o ortamda bulunan diğer bireylere göre farklılaşmaktadır (Watkins, Wagner, 2000: 13; Öner, 2011: 12).

2.6.3. Grup içi ve Gruplar Arası Çatışma

Gruptaki çatışmalar, grubun amaç ve görevleri ile birlikte mevzuattaki uyumsuzluklardan kaynaklı olarak grup üyeleri arasında veya grup içindeki alt gruplaşmalardan meydana gelmektedir. Bunun yanında gruptaki üyelerin grup lideri ile uyuşamaması ve bundan dolayı üyeler arasında kıskançlıklar ve anlaşmazlıklarında olması grupta çatışmaya sebep olmaktadır (Rahim, 2001: 23-24).Grup içi çatışma, bireylerin grubun belirlediği kurallara uymakta zorlanması veya direnmesi sonucu görülmektedir. Grup içinde sorunlar genellikle bireylerin grubun ortaya koyduğu amaçları, kuralları ve takip edilecek yolu içselleştirememekten kaynaklanmaktadır. Gruplar arası tartışma ise farklı grupların inanç, amaç ve değerlerinin farklılaşması şeklinde gerçekleşmektedir (Koçel, 2011: 649).

2.6.4. Fonksiyonel ve Fonksiyonel Olmayan Çatışma

Fonksiyonel (işlevsel) çatışma, bir kurumun amaçları doğrultusunda faaliyette bulunacak bireylerin potansiyellerini açığa çıkarmalarını gerçekleştiren çatışmadır(Geç, 2005: 253). Bu çatışma türünde kurumda ortaya çıkan bazı problemlerden idarecinin bilgi sahibi olması sağlanarak kurumun aksayan yönleri

tekrar işlevsel hale getirilerek kuruma fayda sağlanması amaçlanmaktadır (Şimşek, 1996: 306). Fonksiyonel (işlevsel) olmayan çatışma ise kurumun gelişimine engel olan, yarar sağlamayan anlaşmazlıklardır. Klasik olan ve klasik olmayan bazı kuramlar bir kurumdaki çatışmaların hepsini fonksiyonel (işlevsel) olmayan çatışmalar şeklinde ifade etmişlerdir. Bu kuramcılara göre kurumun alt yapısının yetersizliği çatışmayı doğurmaktadır. Modern kuramcılar ise kurumda ortaya çıkabilecek çatışmaların fonksiyonel (işlevsel) olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca kurumlarda görülebilecek çatışmaların fonksiyonel olmayan - faydası olmayan- çatışmalar olduğunu düşünerek çatışmayı ortadan kaldırmak değil çatışmayı çözüme kavuşturmaya çalışmak ve bu durumu fonksiyonel bir çatışmaya çevirmek daha faydalı bir yol olabilir (Gümüşeli, 1994: 54).

2.7. Çatışmaya Kuramsal Yaklaşımlar

2.7.1. Kişilik ve Gelişim Kuramlarına Göre Çatışma

Psikanalitik kuramın savunucularından Freud'a göre insanlar, cinsellik ve saldırganlık içgüdüleriyle dünyaya gelir. Saldırganlık içgüdüünün etkisinde kalan birey, kendisiyle ve yaşadığı toplumla sürekli bir çatışma halinde ve hayatta kalma içgüdüleriyle çatışmaları çözmeye çalışmaktadır. Bu kuram, biyolojik değişikliklerin hızlı olarak yaşandığı ergenlik döneminde, id ve egonun yoğun olarak çatışması bireyde içsel çatışmalara sebebiyet vermektedir. Bu içsel çatışmalar, ergende engellenme ve gerilimin yaşanmasına neden olarak kaygısını da artırmaktadır (Geçtan, 1998).

Ergenlikte, duygu durumundaki hızlı değişim ve biyolojik gelişim özerk olmanın etkisiyle ergenin ailesi başta olmak üzere arkadaşlarıyla da çatışmalar yaşamaktadır. Ergenlikte yaşananlar, doğal olarak bireyin ruh sağlığını da etkilemektedir. Ailede yaşanan çatışmaların çoğu, otorite, özerklik ve sorumluluk kaynaklıyken arkadaş çevresiyle yaşanan çatışmalar ise daha çok, karşılıklı ilişki ve davranış zorluklarından oluşmaktadır. Bu dönemin önemli bir özelliği bağımsız hareket etme düşüncesiyle evden uzaklaşan ergenler daha çok arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi istemektedir. Bu durum, sürekli olmasa da bu konuda ergenin ailesiyle yaşadığı çatışmaları önleyememektedir. Yaşanan bütün çatışmalar bireyde kaygının ortaya çıkmasına gösterilen tepkilerin daha sert ve saldırgan olmasına neden olmaktadır (Öğülmüş, 2005).

Adler, sosyal güçlerin insan davranışını belirlemede biyolojik güçlerden daha önemli olduğunu, kişiliğin oluşumunu bireyin sosyal ilişkileri yanında başkalarına karşı tutumlarına bakılarak anlamlı hale geleceğini belirtmektedir. Kişi, bireysel ve sosyal açıdan hedeflerine ulaşmak için başkalarıyla işbirliği yoluna gitmekte ve onların ihtiyaçlarını da karşılama eğilimi göstermektedir. Adler, sosyal ve psikolojik açıdan ait olma duygusunun çocukluk dönemindeki sosyal bir ortamda ortaya çıktığını savunmaktadır. Ayrıca bireyin ait olma duygusunu geliştirerek insanlara katkıda bulunma istekliliğini ortaya koymak için “sosyal ilgi” terimini ortaya atmıştır. Çatışmaları çözüme kavuşturma sürecinde uzlaşma ve işbirliğinin sosyal ilgiden kaynaklandığını ortaya koymuştur (Onur, 2000).

Erikson, insanın yaşamını etkileyen faktörlerin sadece biyolojik değil sosyal ve kültürel faktörlerin belirleyici olduğunu savunduğu psiko-sosyal kuramda, kişilik gelişimini insanın bütün yaşamını kapsayacak şekilde 8 döneme ayırmış ve her dönemde başarılması gereken bir çatışma veya kriz olduğunu belirtmiştir. Gelişim dönemine ait krizler aşıldıkça kişilerde olumlu kişilik özellikleri yer bulmakta ve gelişme göstermektedir. Birey, bu dönemlerde kriz aşamalarını sağlıklı olarak çözerse bir sonraki gelişim dönemine hazır hale gelir. Örneğin, psiko-sosyal kurama göre, girişimciliğe karşı suçluluk döneminde olan 5 yaşındaki çocuğun tezgâhın üzerine çıkmasını gören annesinin çocuğu azarlayarak indirmesiyle çocuk girişimciliğe karşı suçluluk karmaşası yaşar. Bu durumdaki çocuk okul öncesi dönemde öğretmenin yaptığı faaliyetlerde çoğu kez geri planda durarak arkadaşlarından geri kalır. Bu duruma maruz kalan çocuk, faaliyetlerden mahrum kalmanın çatışmasını içinde yaşar (Akt. Stevahn ve ark., 2002). Freud ve Erikson, bireyin gelişimini dönemler halinde inceleyerek sistematik hale getiren kuramcılardır. Bu kuramcılarının temel görüşü, her dönemin kendi içinde bir çatışma içerdiğidir.

2.7.2. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Çatışma

Bandura, bireyin sergilediği davranışlar, başkalarını gözlemleme ve onların davranışlarını model alma şeklinde sosyal olarak öğrenilir. Sosyal öğrenme yoluyla öğrenilen davranışlara yeni davranışlar eklenebilir ya da davranışlar değiştirebilir. Bu sayede kişi, davranışlarına kendi ölçütlerine uygun hale getirmek için, davranışlarını yönlendirme ve kontrol edebilir (Akt. Öğülmüş, 2005).

Kimlik gelişimi için önemli olan ergenlik döneminde ergenler, yetişkin modelleri içinden kendilerine uygun bir model arayışı içindedirler. Ergenin çevresinde bulunan yetişkinlerin çatışmalara gösterdikleri olumlu ya da olumsuz tepkiler ergen tarafından model alınarak taklit edilmektedir. Bu durum ergenin davranışları üzerinde etkisini göstererek çatışmayı çözemeyerek ya saldırgan ya da çatışmayı çözerek uyumlu davranışlar sergilemesine yol açıyor. Sosyal öğrenme kuramı bireyin olumsuz davranışlarını olumlu davranış öğrenerek değiştirilmesinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Bundan dolayı olumlu çatışma çözme davranışı geliştirmek olumlu davranışları olan kişileri gözlemlemektedir(Akt. Öğülmüş, 2005).

2.7.3. Davranışçı Kurama Göre Çatışma

Bu kuramın öncülerinden Skinner, bireyin sergilediği bütün davranışlar çevredeki uyarıcılara tepki vermesiyle şekillenir ve aynı şekilde farklı uyarıcılar verilmek suretiyle de davranışların değiştirilerek yeni davranışlar ortaya konulacağını savunmaktadır. Bundan dolayı ergenin yaşanan sorunları bir yetişkin yardımına ihtiyaç duymadan kendi aralarında etkili bir şekilde çözebilmesi için beceri eğitim programları düzenlenmesinin yararları olur. Ailede çocukların eğitiminde klasik koşullanmanın tekniğinin uygulanması, kalıp davranışlara ve kendini ifade edemeyen bireyler yetiştirmesine sebep olmaktadır. Davranışçı kuramda davranışı şekillendirmek için kullanılan ödüllendirme veya ceza yöntemi, sosyal davranışların ediniminde etkili olabilmektedir. Skinner, istenilmeyen davranışların değiştirilmesinde sıklıkla cezaya başvurulması bireyi içine kapanık, çekingen, aşırı şüpheli ve tepkisiz hale getireceğini bundan dolayı bireyde olumsuz çatışma yaşamadan istenilen olumlu davranışın ortaya konulmasında ailenin olumlu pekiştireçleri kullanarak olumlu duygular geliştirmesine yardımcı olmanın önemi üzerinde durmaktadır (Akt.,Şimşek,1999).

2.7.4.Hümanistik Kurama Göre Çatışma

Hümanistik kuramın öncüsü Rogers, bireyi, tercih yapabilen ve tercihi doğrultusunda kendini geliştirebilen bir canlı olduğunu ileri sürmüştür. Maslow, güdülere önem sırasına koyarak, alt basamaktaki ihtiyaçların giderildiğinde üst basamaktaki güdülere yöneleceğini söyler. İhtiyaç piramidinde ulaşılacak en üst basamak kendini

gerçekleştirmedir. Ayrıca birey, bu ihtiyaçları karşılarken ihtiyaçları diğer kişilerin ihtiyaçları ile uyuşmadığında bireyde çatışma ortaya çıktığını belirtmektedir. Maslow, klinik araştırmalarında insanların ihtiyaçlarını esas alan ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidini ortaya koymuştur(Şimşek, 1996). Bunlar:

1. Fizyolojik ihtiyaçlar
2. Güvenlik ihtiyacı
3. Ait olma ve sevgi ihtiyacı
4. Saygı ihtiyacı
5. Bilme anlama ihtiyacı
6. Estetik ihtiyacı
7. Kendini geliştirme ihtiyacı

2.8. Ergenlikte Ebeveynle Çatışma

Ergenlik, fiziksel, biyolojik ve zihinsel değişikliklerin yoğun yaşandığı bir dönem olmasından dolayı aile ilişkilerinden başlayarak arkadaş ilişkilerine kadar ergenin çevresine bakışını değiştirmektedir. Bu dönemde olumlu ve olumsuz stres karşılaşılır. Ergenleri etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar bir tanesi de ebeveynle çatışma yaşamaktır. Ergenlerin ailede çatışma genellikle aile kurallarına uymama, karşı gelme, akademik başarı ve arkadaş ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin: aileler, ergenlerden gelecek hayatı için önemi olan sınavlarda iyi bir başarı elde ederek meslek sahibi olmalarını istemektedir. Fakat buna karşı ergenler hormonal değişiklikler, kimlik gelişimi ve akademik başarı arasında sıkışıp kalmaktadır. Ailenin yanlış davranışları neticesinde ergenler, kötü arkadaş çevresinde kendini ait hissederek okuldan kaçma, eve gelmeme, küçük suçlar işleme ve madde kullanma gibi istenmeyen davranışlar sergilemektedir (Mcknight ve ark. 2002).

Çatışma, bir konu üzerinde iki veya daha fazla kişinin uyuşmazlık yaşandığı ve bu durumdan kişilerin olumsuz olarak etkilenmesidir. Cüceloğlu, (1992) kişinin, bir konu hakkında kararsız olması ve bu durumda zorlanması ve gergin olması büyük bir ihtimalle çatışma yaşadığını göstermektedir. Bunun yanında ergenler, iletişim kurmada oldukça çaba sarf etmektedir. İletişim esnasında kişilerin farklı istek ve beklentilerden dolayı karşılıklı anlaşmazlıklar çatışmayı doğurabilmektedir (Koruklu, 2006).

Alanyazın incelendiğinde Gander ve Gardiner'e (2001) göre, ergenlerin aileleriyle çatışmasının nedenlerinden biri ergenin bağımsız hareket etmesinden kaynaklı bu amaç doğrultusunda çaba sarf etmesidir. Bu dönem ayrıca ergenin kimlik oluşturması açısından çok önemlidir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişin ilk adımı olan ergenlikte birey yaşadığı biyolojik ve fiziksel değişimlerle birlikte, psikolojik açıdan duygusallığın arttığı bir dönemdir. Ergende görülen bu değişikliklerin ortaya çıkardığı olumlu durumlar haricindeki olumsuz durumlarla ergenin baş edebilmesi için ortaya koyduğu tepkiler sonucunda çatışmalar görülebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2001).

2.9. Motivasyon Kavramı

“Motivasyon; istekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir kavramdır” (Cüceloğlu, 1992: 229). Güdüler, organizmayı iki şekilde etkiler: Birincisi, insanı uyararak, harekete geçmesini sağlar. İkincisi ise, insanın davranışını belli bir amaca doğru yönlendirir. Bireyde bu iki özelliğin görülmesi durumunda bireyin güdülenmiş (motive olmuş) olduğundan bahsedebiliriz. Başka bir tanıma göre motivasyon, iç ve dış dürtünün etkisinde kalan bireyin gerçekleştireceği eylemlerinin yönünü ve önceliğini belirleme gücüne sahip olmasıdır (Bakırcıoğlu, 2006: 117).

Fizik kanununa göre bir nesnenin hareket etmesi için bir güce ihtiyaç var ise insanı harekete geçiren güçte motivasyondur (Eggen ve Kauchak, 1997: 342). Bundan dolayı bireyin davranışlarını yönlendirmede kullanılacak en etkili yöntem motivasyonun yüksek tutulmasıdır. Bunun gibi eğitim amacı olan kişiye istenilen davranışların kazandırılması için eğitim ve öğretim süresi içinde motivasyonun önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Bir konuyu öğrenmede istekli olmakla başarı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Bu durumu göz önünde bulundurarak öğrencilerin yeni okul ortamına uyumunu sağlamada, öğrenme amaçlarına ulaşmada ve olumlu davranışların gelişmesinde motivasyon etkili bir öğrenme metodudur (Yazıcı, 2009: 380). Motivasyon (güdülenme); eğitim, spor, sanayi, yönetim gibi birçok alanda bireyin bir işe isteğini artırarak işteki veriminin artmasına sağlayan kapsamlı bir konudur. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak motivasyon; organizmayı harekete geçiren, yön veren ve sürdürülmesine sağlayan içsel bir durumdur (Woolfolk, 1998: 372).

2.9.1. Motivasyon Çeşitleri

Motivasyon iç motivasyon ve dış motivasyon olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir.

2.9.1.1. İçsel Motivasyon

İçsel motivasyon, insanın başkasının zorlaması veya bir durum olmaksızın faaliyette bulunması ve ortaya koyduğu bu hareketten hoşnut olmasıdır. Başka bir ifade ile insanı davranışa isteklendiren, bir işi kendi isteğiyle yapmak istemesi sonucu gerçekleşmektedir. Motivasyonun kaynakları ilgi, istek, merak sonucu oluşuyorsa içsel motivasyon sağlanmış demektir. İçsel motivasyon, bireyin çevreden ödül veya ceza almaksızın kişisel ilgi ve yeteneklerini doyuma ulaştırabilmek için ortaya konulan doğal bir eğilimdir. İçsel motivasyonda, doğrudan yapılan işin kendisinden zevk alınır. İçsel motivasyon, bireyin bir konuyla ilgili ilgi, istek ve merakı var ise içsel motivasyondan söz edebiliriz (Woolfolk, 1998: 373; Canpolat, 2012).

2.9.1.2. Dışsal Motivasyon

Dışsal motivasyon, kişinin ortaya koyduğu davranışlarının nedenini dışarıdan gelen pekiştireçlerin oluşturmasıyla ortaya çıkar. Bundan dolayı bireyi motive edecek uyaranlar çevreden gelmektedir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, kişinin davranışları çevredeki kişilerin etkisiyle kontrol altında tutulmasıdır. Dışsal motivasyonun ortaya çıkması, çevresel faktörlere bağlıdır. İnsan, davranışlarını içsel kaynaklardan değil de dışsal olarak ödül, takdir, sevgi veya ceza gibi kaynaklardan almaktadır. Dışsal motivasyona sahip bir kişi yaptığı davranışlarda bir fayda gözetmektedir (Ertan, 2008). İçsel motivasyon ve dışsal motivasyonla ilgili yapılan tanım ve açıklamalardan özetle; içsel motivasyonda davranış, bireyin istek ilgi beklentileri sonucu gerçekleşirken dışsal motivasyonda, ödül veya ceza çevrenin etkisiyle gerçekleştiği görülmektedir.

2.10. Motivasyonu Etkileyen Kişisel Faktörler

2.10.1. Uyarılma

Genel uyarılma hali, bir nesne ya da duruma karşı sergilenen fiziksel ve ruhsal bir tepkidir. Uyarılmışlık halinde fiziksel tepki olarak titreme, kalp çarpıntısı ve tansiyonda artış gözlemlenirken; psikolojik tepki ise, kaygı olarak ortaya çıkar (Eggen ve Kauchak, 1997: 351). Uyarılmışlık hali, bireyin bir duruma tepkisi olarak görülür. Aşırı uyarılmışlık hali, aşırı kaygı ve heyecan, öğrenmeyi olumsuz etkilemekteyken düşük uyarılmışlık kaygı durumunda ise, okula isteksizlik veya ilgisizlik olarak görülmektedir (Oksal, 2007: 446). Bununla birlikte orta düzeyde kaygının, öğrenmeyi kolaylaştırarak başarı üzerinde olumlu katkıları olduğu bilinmektedir (Yazıcı, 2009: 386). Eğitim ve öğretimin amaçları doğrultusunda idarecilerin ve öğretmenlerin öğrencide yüksek düzeyde motivasyon için, ders anlatımını sıradan olmaktan kurtarıp etkili sunumlarla öğrencinin dikkatini ve merakını artıran, düşünmeyi sağlayan sorular sayesinde bilişsel uyarılmayı artıran yöntemler kullanması gerekir (Balaban-Sanlı, 2004: 181).

2.10.2. İhtiyaçlar

Bireyin ihtiyaçlarının hiyerarşik sıralamasını yapan Maslow (1987), üst basamaktaki ihtiyaçların yerine getirebilmesi için yüzde yüz olmasa da alt basamaktaki ihtiyaçların karşılanması gerektiğini ifade etmiştir. En alt basamakta bulunan fizyolojik ihtiyaçlar, açlık, susuzluk, cinsellik ve hava gibi temel gereksinimlerden oluşur. Fizyolojik ihtiyaçları yerine getiren birey bir üst basamakta bulunan güvende olma ihtiyacı, korunma ve çevre bakımından güvenli olmanın yanı sıra risklere karşı parayı doğru kullanma ve sigorta yaptırma gibi davranışları da içinde bulundurmaktadır. Fizyolojik ve güvenlik ihtiyacının karşılanmaması halinde kişide yoksunluk belirtileri görülür ve bu ihtiyaçların karşılanması için bireyde motivasyon görülür. Bir üst basamak olan ait olma, sevgi ihtiyacı, bireyin kendine saygısı ve başkalarından gördüğü saygı şeklindedir. Bu ihtiyacın karşılanması halinde bireyde başarıma ihtiyacı ortaya çıkar. Başarıma ihtiyacı ise bireyin bir işi veya görevi istenilenden iyi şekilde ortaya koymasınıdır. Başarıma ihtiyacına sahip olana kişiler yaptıkları işi herkesten daha iyi yapma gayreti içindedirler Başarı ihtiyacı, başarıma umudu yanında başaramama korkusunu da taşır. Başaracağına dair umut taşımak, sadece başarmaya yönelik

davranışların sergilenmesine sebep olmaz, başaramamak duygusundan kaçınmakta gösterilen davranış üzerinde etkilidir (Schunk, 2009: 466). Örneğin, bir öğrencinin sınavlardan yüksek not alması, başarma umuduyla yapılmış veya başarısız olma korkusuyla yapılmış olabilir. Bireyin hangi düşünceyle davranışta bulunduğu anlamanın zorluğu yanında başaramama korkusuyla güdülenen bireyin yeni durumlara atılmaktan kaçınması ayırt edici bir özelliktir (Cüceloğlu, 1992: 251-254).

Hiyerarşik sıralamanın en üst basamağında kendini gerçekleştirme ihtiyacı bulunur. Kendini gerçekleştirme ise, bireyin fiziksel, bilişsel yeteneklerini en iyi şekilde kullanması, olmak veya yapmak istedikleri konusunda gerçekçi amaçlar doğrultusunda hedeflerine ulaşmasıdır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini göz önünde bulunduran aileler, ergenlik döneminin özelliklerinin ve ergenin ihtiyaçlarının farkında olarak onların motivasyonunu artıran olumlu davranışlarının gelişmesine ket vurmaktan sağlık gelişimlerini sağlamalarıdır. Bu sayede ergen, kendini daha iyi ifade edecek ve olumlu kimlik geliştirecek güce sahip olacaktır.

2.10.3. İnançlar

İnançlar, bireyin bir işin üstesinden gelip gelemeyeceğine dair algıları kendini yeterli görme inancıyla ilişkilidir. Kendini yeterli görme ihtiyacı geçmiş deneyimlerin etkisinde gelişir ve gelecek davranışlar üzerinde de etkilidir. Birey, geçmişte başarısız olduysa öz yeterlilik inancını etkileyerek motivasyonun da azalma görülür. Bunun aksine kişinin geçmişteki başarıları, onun öz yeterlilik inancını artırması yanında yüksek beklentilerle diğer davranışlara motive olur (Long, 2000: 119). Öz yeterlilik inancını geliştirmenin diğer bir yolu da değer vermektir. Ergenlerin aile ortamında değer görmesi, ailedeki konumuyla ilgilidir.

Ergenin aile ortamında ailenin değerli bir parçası olabilmesi, aidiyet duygularının gelişimi ve yerinin doldurulmaz olduğuna inanması onun değer görme duygusunu karşılayacaktır. Değer verilmeme halinde ise ergende, ailede çatışma, içe kapanma gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir. Böyle bir durumda anne ve babanın ergenlik dönemindeki çocuklarının bağımsızlık, kimlik oluşturma ve kendini ifade etme gibi davranışlarına sağlıklı iletişim sayesinde anlayış göstererek ergenlerin değerli hissedildiklerinin sağlanması önem arz etmektedir (Yazıcı, 2009: 391).

2.10.4. Amaçlar

İnsanların amaçlarındaki farklılık hangi motivasyon kaynağından beslendiğine ve motivasyon düzeyine göre değişir. Amaçları, performans ve öğrenme etkilemektedir. Bireyin performansa yönelik amaçları, ileri seviyede yeteneğe ve başarısız olmaktan kaçma şeklinde ortaya çıkar. Burada amaç konunun öğrenilmesi değil daha çok elde edilecek yüksek notla ilgilidir. Öğrenmeye yönelik amaçlar ise, konunun yeteri seviyede öğrenilmesiyle ilgilidir. Öğrenmeyi asıl amaç edinen kişiler başarısız olmaktan veya diğer kişilerle değerlendirilmesinden çekinmezler çünkü burada asıl amaç konunun iyi öğrenilmesidir. Öğrenmeye dönük kişiler, karmaşık konulara ve davranışlara yönelerek derinlemesine bilgi sahibi olma davranışları görülmektedir. Performansa yönelik kişiler ise zor görevlere girmeme ve çok fazla yorulmama eğilimi sergilemektedirler (Eggen ve Kauchak, 1997: 361).

2.11.Motivasyon Kuramları

2.11.1.Davranışçı Kuram

Davranışçı kuram açısından motivasyon ele alındığında sonuç amaçlı şartlandırma olarak değerlendirilmektedir. Bu zamana kadar şartlandırmayla ilgili yapılan en kapsamlı araştırma Skinner tarafından yapılmıştır (Çetinkanat, 2000:59). Davranışçı kuram, şartlandırmaya bağlı olarak motivasyonun çevre faktörlerinin etkisiyle geliştiğini savunur. Davranışçı kuramcılar motivasyon kavramını açıklarken pekiştirici ve uyarıcı kavramları üzerinde durur. Pekiştirici, istenilen davranışın gösterilmesi sonucu verilen hoş giden bir nesne veya durum olarak nitelendirilirken, uyarıcı ise, davranışa hazır hale getiren veya davranışı ortadan kaldıran olay veya nesne olarak nitelendirilir (Woolfolk,1998: 375).

Motivasyon kaynaklarından dışsal motivasyon, içsel motivasyonu gölgelediğini ve ileriki zamanlarda yok etmektedir (Cüceloğlu, 1992: 250). Öğrencilerin ders çalışmaya motive olmalarında bu kuram, dış motivasyonu sağlaması iç motivasyonu düşürmesi yanında öğrencilerin ilgilerini daraltma ve düşüncelerini önemsememle eleştirilmektedir (Eggen ve Kauchak, 1997: 342).

2.11.2.İnsancıl Kuram

İnsancıl kuramın temsilcilerinden Maslow, insanlar davranışının ihtiyaçları karşılama arayışı ile geliştiğini savunur. Maslow, ihtiyaçlar piramidinde fizyolojik ihtiyaçlardan başlayarak kendini gerçekleştirme ihtiyacına doğru hiyerarşik bir sıra izlemektedir(Maslow, 1987). İnsalcıl kuram,motivasyon kavramı hakkında bireyin kendini gerçekleştirme ihtiyacını hissetmesi içsel motivasyonda kaynaklı bir durum olduğu vurgular (Maslow, 1987: 22). Ayrıca bireyler doğdukları andan itibaren kendini gerçekleştirme eğilimi gösterirler ve potansiyellerini en üst seviyede gösterme duygusu ile güdülenirler (Woolfolk, 1998: 375).

2.11.3.Sosyal-Bilişsel Kuram

İnsanın biliş, algı, bellek ve dikkat duygularını duyguları da davranışlarını, davranışları da bireysel özellikleri üzerinde etkilidir. Bununla birlikte davranışları sosyal çevre; sosyal çevrede davranışları etkilemektedir (Schunk ve Parajes, 2009). Sosyal-bilişsel kuramın önemli bir özelliği motivasyon ve öğrenmenin üzerinde önemle durmasıdır. Sosyal–bilişsel kurama göre bireyin hedefleri ve beklentileri öğrenme açısından önemli kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin belli davranışlar için motive olarak hedef belirlemesi ve öz-yeterlilik, sonuçlara dair beklentilerin oluşması birlikte etkilidir. Hedeflere ulaşmak için ortaya konulan davranışlarda öz yeterlilik duygusunun bulunması gerekir. İnsan öz yeterliliğinin farkına vardığı anda olumlu sonuç beklentisi içinde olarak motive olmaktadır (Schunk, 2009: 483).

Bu kuramda motivasyonu model alarak öğrenme sağlamaktadır. İnsanların, kendileriyle benzer özelliklere sahip kişilerin başarılı olduklarını gördükten sonra öz yeterlilikleri yükselmekte ve başarıya olan inançları artmakta benzer davranışı yapmaya güdülenmektedir. Aksine başarısız olmuş modelleri gözlemleyen kişiler kendilerinde o davranışı yapabilecek gücü bulamadıkları düşüncesine sahip olarak davranışı yapmaya cesaret edemezler (Schunk, 2009: 484-485).

2.11.4.Beklenti-Değer Kuramı

Beklenti - Değer kuramı motivasyona pozitif beklenti ve değerler bağlı olması açısından bakar (Schunk, Meece ve Pintrich, 2013). Kişinin bir davranışa dair pozitif

bakışı; davranışı yetenekleriyle yerine getirip getirmemesidir. İstenilen bir davranışın ortaya konulmasında kişinin yapabileceğine olan inancı, düşüncesiyle birlikte davranışa verdiği değer çok önemlidir. Ayrıca bu kişinin davranışa verdiği değer olarak atfedilir (Anderman, Gray ve Chang, 2013).

2.11.5.Başarı Motivasyonu Kuramı

Bu kurama göre insanın davranışı üzerinde motive edici unsurlar, başarma inancı gibi etkilidir. Bu kuram motivasyonu, başarıya yaklaşma ve başarısızlıktan kaçınma olarak iki şekilde incelemiştir. Başarıya yaklaşma, kişinin başarmaya ilişkin inançlarını ve gurur duygusunu içinde barındırır. Başarısızlıktan kaçınma ise, kişinin başarısızlığı yaşama korkusu ve başarısız olduklarında yaşayacakları utanç duygusunu içine almaktadır. Başarıya yaklaşma yönünde motivasyonu yüksek olan bireyler, potansiyellerine güvenerek performansları hakkında kaygılanmadan başarı gösterecekleri faaliyetlerde bulunurlar. Başarısızlıktan kaçınma yönünde motivasyonu yüksek bireyler ise, başarısız olma korkusunu fazlasıyla yaşamakta ve bu korkunun üstesinden gelebilme adına davranışı yapmaktan vazgeçme veya erteleme davranışlarında bulunmaktadır (Schunk, Meece ve Pintrich, 2013).

2.11.6.Yükleme Kuramı

İnsanın başarılı olması veya başarısız olmasının altında yatan temel sebep “neden?” sorusunun cevabında aranmaktadır. Yüklem kuramının iki temel varsayımı bulunmaktadır. Birinci varsayım, bireyin içinde bulunduğu dünyayı daha fazla kontrol edebilme adına kendi dünyasını anlamaya ve bu amaçla motive olmasıyla ilgilidir. İkinci varsayım ise, psikoloji alanındaki bilim insanları gibi kişilerin sergiledikleri davranışlarının altındaki sebepleri anlamaktır. Kişiler, başarılarını veya başarısızlıklarını bu iki varsayıma dayanarak anlamlı hale getirir (Schunk, Meece ve Pintrich, 2013).

2.12. Ders Çalışmaya Motive Olma

Eğitim sürecinde motivasyonun kaynakları olan içsel ve dışsal motivasyonun öğrenmeyi kolaylaştırıcı etkileri çok fazladır. İçsel ve dışsal motivasyon öğrencilerin

bireysel farklılıklarından ve gelişimlerine göre değişiklik gösterebilmektedir (Yazıcı, 2009: 382). Öğrenim kazanımları doğrultusunda öğrencilerin içsel motivasyon seviyelerinin yüksek olması istenilen bir durumdur. Ayrıca içsel motivasyonu yüksek olan öğrenciler, dışsal motivasyonu yüksek olan öğrencilere göre başarılarının daha yüksektir (Eggen ve Kauchak, 1997: 342).

Öğrencilerde içsel motivasyonu sağlamak için öğrencilerin ilgi ve merakı doğrultusunda çalışma ve etkinlik yapılarak öğrenmeye karşı isteklendirilmesi sağlanmalıdır. İçsel motivasyon sayesinde birey, kendini kontrol ve yetkinliğinin sınırlarını bilir. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin öğrencilerde içsel motivasyonun gelişimi için ilk olarak farklı zamanlarda övgü, takdir veya yüksek notlar ile ödüllendirecek şekilde dışsal motivasyon unsurlarını kullanabilir. Fakat daha sonra öğrencide başarıma duygusunun oluşması için ödülü azaltma yoluna gitmelidir. Verilen bir işi zamanda yerine getirmek öğrencilerin kabiliyetlerini ve yapabilme durumlarını kontrol etme fırsatı sağlar. Bu sayede işi istenilen seviyede başarmak övgü veya notun yerini aldığı anda öğrencilerde içsel motivasyon sağlanmış demektir (Schunk, 2009: 504).

Öğrencilerin iç motivasyonunu artırmak için dış motivasyon unsurları olan takdir, yüksek not gibi pekiştireçler kullanılabilir. Davranışçı kuram, öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat ederek ödüllerin hangi zamanlarda ve durumda verileceği önemlidir. İlköğretimde faydası görülen ödüllendirmenin ortaöğretim ve yükseköğretimde bu kadar etkili olmayabilir. Bu basamaktaki öğrenciler öğretmenlerin takdir ve onayından ziyade arkadaşlarının takdir etmesini daha fazla önemsediklerinden ve farklı branşta öğretmenlerin derslerde bulunması öğrencilerin sınıf öğretmenleri kadar derste kalmadıklarından dolayı ödüllendirmeyi kullanmaya hazır bir ortam olmadığından ödüllerin pek işe yaramadığı görülmektedir (Eggen ve Kauchak, 1997: 342-344).

2.12.1.Ebeveynle Çatışma ve Ders Çalışmaya Motive Olma

Ergenlik, fiziksel, biyolojik ve zihinsel değişikliklerin yoğun yaşandığı bir dönem olmasından dolayı aile ilişkilerinden başlayarak arkadaş ilişkilerine kadar ergenin çevresine bakışını değiştirmektedir. Bu dönemde olumlu ve olumsuz stres karşılaşılır. Ergenleri etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar bir tanesi de

ebeveynle çatışma yaşamaktır. Ergenlerin ailede çatışma genellikle aile kurallarına uymama, karşı gelme, akademik başarı ve arkadaş ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin; aileler, ergenlerden gelecek hayatı için önemi olan sınavlarda iyi bir başarı elde ederek meslek sahibi olmaları istemektedir. Fakat buna karşı ergen hormonal değişiklikler, kimlik gelişimi ve akademik başarı arasında sıkış kalmaktadır. Ailenin yanlış davranışları neticesinde ergenler, kötü arkadaş çevresinde kendini ait hissederek okuldan kaçma, eve gelmeme, küçük suçlar işleme ve madde kullanma gibi istenmeyen davranışlar sergilemektedir (Mcknight ve ark. 2002). Ergenlerin aileyle çatışması derslerdeki başarısını otomatik olarak etkileyerek düşürmektedir. Alan yazında, ders çalışmaya motive olma birkaç araştırmayla sınırlıdır. Ders çalışmanın davranışsal, bilişsel ve psikolojik boyutları vardır. Okula devam etme ve derslere çalışma akademik başarı katması yanında başarmanın vermiş olduğu hazla mutlulukta sağlar. Ders çalışmaya motive olma, öğrencilerin okula, eğitime ve bunlarla ilgili etkinliklere karşı olumlu tutum geliştirmeleri açısından çok önemlidir.(Reschly ve Christenson, 2006).

2.13. İyi Oluş Kavramı

İyi oluş kavramı, ‘hedonic’ (hazcı) ve ‘eudaimonic’ (psikolojik işlevsellik) olarak iki farklı şekilde incelenmiştir (Grenville-Cleave, 2012).Yunan düşünürlerden Aristippus’un ortaya attığı haz kuramına göre mutluluk, hazzı elde etmek, elem ve üzüntüden kaçmak şeklindedir. Bundan dolayı insanın mutluluğu acıdan kaçarak haza ulaştığı durumları artırması neticesinde gerçekleşir (Ryan&Deci, 2001, 144). Mutluluk kavramıyla ilgili başka bir düşünür olan Aristotle ise iyi oluş kavramını; haz, şöhret, zenginlik gibi basit tanımlar yerine ‘eudaimonia (psikolojik işlevsellik)’ adını verdiği mutluluğu, ahlaka uygun faaliyette bulunma olarak tanımlamıştır (Aristotle, 2000: 7).

İyi oluş kavramıyla ilgili yapılan araştırmaları bir bütün şeklinde incelendiğinde “öznel iyi oluş (subjectivewellbeing)” ve “psikolojik iyi oluş (psychologicalwellbeing)” kavramıyla açıklandığı görülmektedir. Öznel iyi oluş kavramı, 1950’li yıllarda bireyin öznelliğe vurgu yapılmasıyla ve bu alana olan ilginin giderek artması ve yaşam kalitesiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Psikolojik iyi oluş ise, 1980’li yıllarda klinik psikoloji ve gelişim

psikolojisi alanlarındaki bilimsel çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır (Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002: 1017).Bununla birlikte öznel iyi oluş, gündelik hayatta “mutluluk” olarak kullanılmaktadır. Psikolojik iyi oluş ise, toplumdaki karşılığı “bireyin insani potansiyelini gerçekleştirmesi” ve “tam fonksiyonda bulunması” şeklinde ifade edilmektedir (Deci ve Ryan, 2008: 1-2).

2.14.1.Öznel İyi Oluş Kavramı

Psikoloji literatüründe mutluluğun yerine de kullanan iyi oluş kavramıyla ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde “öznel iyi oluş” kavramı başta olmak üzere“ psikolojik iyi oluş”, “yaşam doyumu”, “yaşam kalitesi”, “iyilik hali (wellness)” ve “olumlu duygulanım” gibi birbirine yakınlığı olan farklı kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Bu kavramların anlamları birbiriyle tamamen aynı ve birbirinden tamamen farklı olmamakla birlikte genellikle ilişkilidirler. Bundan dolayı insanın pozitif haliyle ve mutluluğu meydana getiren şartlarla bağlantılıdır (Diener, 1984; Tuzgöl-Dost, 2005).

Öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluş arasındaki fark ayırt edilmekte zorlanılmaktadır. Öznel iyi oluşta mutluluğun göstergesi kişinin yaşamındaki öznel değerlendirmelerken; psikolojik iyi oluşta, mutluluğun göstergesi, uzmanların kişinin psikolojik sağlığıyla ilgili değerlendirmeleridir (Diener, 1984).“Öznel iyi oluş, bireyin yaşamından ne düzeyde doyum aldığı, olumlu ve olumsuz duyguları ne düzeyde yaşadığına yönelik değerlendirmeleridir” (Diener, 1984: 544).Bireyin fiziksel sağlığı yerinde ve yaşamda üretken olabilmesinde önemli rolü olan öznel iyi oluşun üç bileşeninden bahsedilmekte ve bunlara şu şekilde açıklık getirilmektedir: İlk olarak öznel iyi oluş, öznedir; insanın yaşantılarında bulunmaktadır, ikinci olarak olumlu durumları içermektedir. Ayrıca, öznel iyi oluş bireyin olayları ve durumları, bütün olarak değerlendirmesidir (Diener, 1984: 547).

2.14.2.Öznel İyi Oluş İle İlgili Kuramlar

2.14.2.1.Erek (Amaç) Kuramı

Alanyazın incelendiğinde “İhtiyaçların zamanında doyurulmasının mutluluğa yol açarken, doyurulmamış ihtiyaçların sürüp gitmesinin mutsuzluğa yol açtığı”

şeklindeki çıkarımı, öznel iyi oluş kuramını ereksel açıdan basit olarak açıklamaktadır(Wilson, 1967: 302).Bu kuramın temel düşüncesi, Maslow'un gereksinimler piramitliyle uyuşmaktadır. Belirlenen hedeflere varıldığında veya ihtiyaçlar giderildiğinde öznel iyi oluş nasıl gerçekleşiyor ise ihtiyaçlar hiyerarşisinde de alt basamaktaki ihtiyaçlar karşılandığı zaman birey, öznel iyi oluşu sayesinde üst basamaktaki faaliyetlere yönelmeye başlamaktadır (Diener, 1984: 562-563). Ereğin yapısı, çeşidi ve ereğe ulaşmadaki başarı ve başarının hızı gibi faktörler öznel iyi oluşu etkilemektedir. Bu kuram sayesinde bireyler, hedefe doğru ilerledikçe olumlu duygularda artış olmakta, hedeften uzaklaştıklarında ise olumsuz tepki görülmektedir (Diener, Suh, Lucas& Smith, 1999, 284).

2.14.2.2.Etkinlik Kuramı

Etkinlik kuramına göre, bireyin öznel iyi oluşu gerçekleştirmesi hayattaki etkinliklerle ortaya çıkmaktadır (Diener, 1984: 564). Bundan dolayı insanların kabiliyetlerinin farkında olarak hayatta gerçekçi hedefler belirlemeli ve bu hedeflere ulaşma için etkinliklere yönelmesi yaşam doyumunu yükselterek bireyin hayatında mutlu olmasının yolunu açacaktır (Deiner, 1984; Ryan ve Deci, 2000). Bu konuyla ilgili olarak yüksek bir dağa tırmanma faaliyetini ele alacak olursak, dağın en üst noktasına ulaşmaktan daha çok tırmanma etkinliğinde bulunması bireyin öznel iyi oluşuna önemli katkıları bulunmaktadır (Tuzgöl-Dost, 2005: 227).

2.14.3.3.Tabandan Tavana ve Tavandan Tabana Kuramı

Tabandan tavana kuramına göre öznel iyi oluş, kişinin hayattan zevk aldığı, doyum sağladığı zaman ve yaşantıların toplamından meydana gelmektedir. Öznel olarak iyi olan birey, yaşamının büyük çoğunluğunu mutlu olarak geçirdiği için iyidir veya mutludur diyebiliriz (Diener, 1984). Tavandan tabana kuramında ise, bireyin kişiliğinin öznel iyi oluş açısından önemli olduğu savunulmaktadır. İnsanlar kişilik özelliklerinin çerçevesi içerisinde olayları veya durumları değerlendirmektedirler. Kişilik özelliklerine göre hayatı yorumlama bireyin öznel iyi oluşları üzerinde de etkisini göstermektedir. Bu kuram öznel iyi oluşa sahip bireyi, hayatın mutlu yönlerine gördüğü ve mutluluk veren yaşantıların birçoğunu tecrübe ettiğinde dolayı mutlu olarak tarif etmektedir (Diener, 1984). Brief ve ark.(1993), bu iki kuramın birbirine

karşı olmadığını ve birlikte değerlendirileceğini ifade etmiş. Ayrıca tabandan tavana kuramında ortaya konulan bireyin yaşantılarının niteliği ile tavandan tabana kuramının ortaya koyduğu kişiliğinin belirtileri ve hayatı değerlendirme şekli insanların öznel iyi oluşunu etkilemektedirler.

2.14.2.4.Uyum Kuramı

Uyum kuramına göre, yaşam koşullarına uyum sağlama ve alışma öznel iyi oluş kuramının temelini meydana getirmektedir. Bu kuram, çevrenin insan üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerine karşı uyum gösterdiğini belirtmektedir. İnsanın fizyolojik yapısı soğuk ve sıcak havalarda ve yüksek basıncın olduğu durumlara uyum sağlayabilecek özelliklere sahiptir. Bu örnekte olduğu gibi olumlu ve olumsuz yaşantıların insanda meydana getirdiği tesirlere uyum sağlamayı kolaylaştırmakta ve bu sayede insan aşırı uçlarda kalmadan hayatını devam ettirmektedir. İnsanlardaki duygusal yapı olumsuz olaylara ilk anlarda çok aşırı bir tepki vermekte fakat bu tepkinin dozu zaman geçtikçe azalma göstermektedir. Bu durum insanları sürekli sevinçli veya sürekli kederli olmasını engellemektedir (Diener ve ark.,1999).Sonuç olarak olumlu veya olumsuz durumların insanların mutluluk veya mutsuzluk seviyelerini kalıcı olarak etkilemediği ve organizmanın dengesini koruyarak bireyin normal seyrine dönüştürdüğü bilinmektedir. Bu durumun nedeni ise, bireylerin olaylar karşısında uyum gösterme gücüne sahip olmasından meydana geldiği belirtilmektedir (Tuzgöl -Dost, 2005: 228).

2.14.2.5.Yargı Kuramı

Öznel iyi oluş hakkında bu kuram, gerçek şartlar ile standartların karşılaştırılmasıyla meydana geldiğini savunmaktadır. Eğer, bireyin gerçek durumu belli bir standardın üzerindeyse mutluluk görüleceğini belirtmektedir. Yargı kuramı, hangi durumların karşılaştırma açısından olumlu ya da olumsuz olduğunu belirlememeler beraber durumların sonucu görülen duygu miktarı hakkında öngörülebilir bulunabilmektedir. Bundan dolayı yargı kuramlarını incelerken belli standartlara göre sınıflandırmak doğru olacaktır (Yetim, 2001: 263).

2.14.2.6.Bağ Kuramı

Bağ kuramına göre, insanın başından geçen olayları sabit ve içsel etkenler arasında bir bağ kuranların veya hayatta karşılaştıklarını pozitif algılayanların mutluluğu yaşadıkları varsayılır. Ayrıca, bellek sayesinde hatırladıklarıyla ilgili çoğunlukla olumlu bağ kuran ve daha az olumsuz bağ kuran kişilerin belleğindeki olumlu düşünceler sebebiyle bireyde mutluluk oluşturacağını savunur. Şartlanma ile bağ kuran bireylerin, günlük hayattaki uyaranlar ile duyuşsal olarak olumlu bağ kurması bireyin mutlu olmasını sağlayacaktır (Diener, 1984: 566).

2.15. Ergenlerde İyi Oluş

Mutluluk denilince ilk olarak bireyin sağlıklı bir zihinsel ve ruhsal iyi olma hali olduğu bilinmektedir (Camfield&Skevington, 2008). Toplum içerisinde bazı bireylerin mutlu, bazı bireyler mutlu olmadıkları halde kendileri bulunmuş oldukları sosyal çevreye mutlu olarak gösterirler sorusundan dolayı “öznel mutluluk” pozitif psikoloji çerçevesinde beğenilen bir hal almış ve toplumun önemli bir konusu haline gelmiştir (Doman, 2010: 12-27). Pozitif psikolojiden ortaya çıkan öznel iyi oluşu, neşelilik halinin, yaşam doyumunun üst safhalarda olduğu bir psikolojik durum olarak nitelenmektedir. Mutluluk, neşelilik hali, iyimserlik insanlar için bir kuvvet, bir sevinç faktörü olduğu için tüm bireyler tarafından istenilmektedir (Lyubomirsky, 2001: 239-249). Tüm insanların kendilerini mutlu edebilmeleri için çaba sarf ettikleri düşünülürse, aslında ne kadar önemli bir durum olduğu görülmektedir. Bu düşüncelerden yola çıkmış olursak en nihai amaçların başında aslında mutlu olmak olduğu görülebilir (Lama &Cutler, 2011: 10-352). Kişilerin yaşam hakkındaki kıstasları öznel iyi oluştur. Bilim insanları yıllardır mutlu olabilmek için neler yapılmalıdır diyerek birçok konuda araştırmalar yaptıkları görülmektedir. Bu araştırmalar sonucunda elde edilen bulgularda iyi bir hayat idame ettirilmek isteniyorsa bunun en önemli öznel iyi oluştur yani mutluluktur (Odabaşı, 2016: 33).

Ergenlik dönemine girmiş bireylerin vücudunda ve ruhsal dünyasında birçok değişiklikler meydana gelmektedir. Yaşanılan bu evrede ergen bireyin hayatındaki birçok değişiklik onu etkilemekte hatta ciddi psikolojik durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bu dönemde çevre ile olan ilişkilerde aksamlar meydana gelmekte alınan sorumluluklar artmaktadır (Canbay, 2010: 5). Santrock (2012)'de yapmış

olduğu araştırmada ergenlik dönemini üç evreye ayırmıştır. 10 ile 13 yaşları arasında olan döneme çabuk ergenlik, 14 ile 18 yaşları arasında olan döneme midi ergenlik, 19-22 yaş arası olan döneme ise geç ergenlik dönemi olarak ifade etmiştir. Ergenlik dönemi, fiziki, kognitif, hissi değişmelerle beraber toplumsal yöndeki temaslarn olduğu bir periyottur (Akt., Bayram, 2018:17). Morganett, (2013)'te yaptığı çalışmada, ergenlik döneminde olan bireylerde gözlenen bir başka değişimleri şu şekilde açıklamıştır, hissiyatlarını yaygın alanda hissedip, şahsi güçlerini ve zayıflıklarını bulduğu ve değerler gibi mücerret düşüncelerle uğraştıkları bir periyottur (Akt., Bayram, 2018:17). Geldard ve Geldard (2013)'te yaptıkları araştırmada, Ergenlik dönemindeki bireyler, birçok alanda hızlı değişimler yaşadıkları için bu durumdan farklı derecelerde etkilenmektedirler. Bir kısmı bu dönemi problemsiz bir şekilde atlatırken bir kısmı bir takım sosyal, psikolojik, duygusal problemler yaşabilmekte ve başa çıkmakta zorlanmaktadır (Akt., Bayram, 2018:17).

Sosyal, psikolojik, duygusal, davranışsal problemlerin ergenlik döneminde bir önceki ve bir sonraki dönemlere binaen daha fazla olduğu bilinmektedir (Silk, Steinberg ve Morris, 2003:1869-1880). Ergenlik döneminde görülen ruh sağlığı problemleri yetişkinlik döneminde bireyi etkileyebilmektedir (Eskin, 2000:382-389). Dolayısıyla ergenlikteki mutluluk düzeyi, ergenlik esnasında ve akabinde meydana çıkabilecek sorunlu davranışları seyrekleştirmede etkisi olacaktır (Hoyt, Chase-Lansdale, McDade ve Adam, 2012:66-73).

Ergenlik dönemi öznel mutluluk; aile, arkadaş ilişkileri, okul döneminde yaşanan olaylar, pozitif ya da negatif hayat olayları, toplumsal çevre, şahsiyet algısı gibi etmenlerin elzem olabileceği görülmektedir (Baytemir, 2014:71). Ergenlik dönemindeki bireyler, yakınları tarafından değer görünüşünü hissetmesi öznel iyi oluşunu direkt etkilemektedir (Eryılmaz, 2012b:407-414). Park (2004), tatmin edici temaslara sahip olma, zahmet verici olaylarla başa çıkma kuvveti, anne-babaların hamil olması ve alakadar olması ergen bireylerin öznel mutluluklarını pozitif yönde etkilediğini ifade etmektedir (Akt., Bayram, 2018:18).

2.15.1.Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri

Fordyce, öznel iyi oluşu artırmaya yönelik stratejiler konusuna ilişkin araştırmalar yapan ilk bilim adamıdır (Fordyce 1977). Fordyce (1977), öznel iyi oluşu artırmaya

yönelik stratejiler ilgili yaptığı aşamalı çalışmalar neticesinde, ilk aşamada kişilerin öznel iyi oluşlarına katkı sağlayan dokuz strateji açıklamıştır. İkinci aşamada, öznel iyi oluşu artıran stratejileri 14'e çıkarmıştır. Ayrıca ortaya koyduğu stratejileri şu şekilde ortaya koymuştur: sosyal olmak için daha fazla çalışmak, yakın ilişkilerde güçlü bağ oluşturmak, sosyal bir kişiliğe sahip olmak, değerli bir arkadaş olmak, kişiliğin sağlam olması için çalışmalarda bulunmak, beklentileri aza indirmek, pozitif ve olumlu düşünmeyi geliştirmek, öznel olarak iyilik yapmayı önemsemek, aktif olmak, faydalı aktivite ve etkinliklere katılmak, planları daha gerçekçi yapmak ve bu planları uygulamak, şimdiye odaklanmak, olumsuz duyguları azaltmak ve aşırı şüphecilik olmayı bırakmaktır. Üçüncü aşamada, pozitif ve olumlu düşünme, faydalı aktivite ve etkinliklere katılma, aktif bir hayata sahip olma, sosyal olmak için daha fazla çalışma, sosyal bir kişiliğe sahip olmak ve olumsuz duyguları azaltmak bu stratejiler içerisinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Fordyce, 1983).

Öznel iyi oluşu artırma taktiklerine ait olarak evrimsel teorinin söyledikleri de oldukça anlamlıdır. Evrim psikologlarından olan Buss'a 2000 göre, yaşam niteliğini geliştirmeyi yasaklayan üç ehemmiyetli etmen bulunmaktadır. Modern çağ ve ilkel çağ koşulları arasındaki farklılıklar, ilk faktördür. Modern çağın süratli gelişimlere ve başkalaşımlara sahne olması, insanın uzun süren evrimleşme süreciyle terslik oluşturmuştur. Yeni gidişat, beklenmedik psikolojik meseleleri ortaya çıkarmış ve insanın geçimini bozarak hayatın niteliğini düşürmüştür. İkinci olarak; modern çağa geçim sağlama, birlikteliği daha önceki çağlarda görülmemiş meseleleri ortaya çıkarmıştır. Yaşanan meseleler, insanın yeni stres kaynakları ile karşılaşmasına neden olarak hayatın niteliğini düşürmüştür. Üçüncü olarak da, biri kazanırken diğersinin kaybettiği, yarışmaya dayalı bir uyum sağlama mekanizmasının gerçekleşmesidir. Yarışma, beraberinde kıskançlığı ve işbirliği yapmamayı getirmiştir. Sonuçta, insanın kaybediyor olması, yaşam doyumunun azalmasına neden olmuştur. Bu olumsuz gelişmelere rağmen, evrim psikolojisinin insanın öznel iyi oluşunu artırmaya ilişkin stratejiler de ortaya koyduğu görülmektedir (Buss, 2000). Taktiklerden ilki, modern ve ilkel çağ arasındaki yaşam şartları açısından oluşan boşluğu kapatmaktır. İkinci strateji, akrabalarla, arkadaşlarla yakınlığı geliştirmektir. Derin dostluklar geliştirmek, üçüncü bir stratejidir. Dördüncü strateji de, öznel stresi eksiltmektir. Müsabakacı yapıları işbirliğine yönelterek idare etmek, beşinci stratejidir. Son strateji ise, isteklerin doyumunun sağlanmasıdır.

Alan yazın incelendiğinde Tkach ve Lyubomirsky (2006) de, öznel iyi oluşu arttırmaya yönelik stratejileri belirlemek amacıyla ilişkisel çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışma sonuçlarına göre, öznel iyi oluşu artırmak için kullanılan stratejiler; toplumsal ilişkiler içerisinde olma, aktif ve pasif olarak faaliyetlerde bulunma, amaçlar belirleyip bu amaçları gerçekleştirme, doğrudan öznel iyi olmaya ilişkin davranışlarda bulunma, dinî etkinlikler ve bilişsel kontrol yapma olarak belirlenmiştir.

Günümüzde öznel iyi oluşu artırma ve öznel açıdan iyi olma, yalnızca kapitalist ve demokratik Batı ülkelerindeki insanlar için ehemmiyetli bir yaşam emeli değildir. Globalleşme ile beraber pek çok insan, öznel açıdan iyi olmanın yolunu arayacaktır (Lyubomirsky, Sheldon ve Schade, 2005). Ergenlik yarıyılındaki fertler için de öznel iyi olmanın yollarının tanımlanması ehemmiyetlidir. Bu bağlamda ergenlik, fiziksel ve duygusal farklılıkların yoğun olarak yaşandığı bir yarıyıldır. Bu süreçte ergenler, geçimlerini zorlaştıran olumlu ve olumsuz stresörlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu farklılıklar ergenlerin gelişimini desteklerken geçim sorunlarına da neden olabilmektedir. Örneğin; Ergenler madde kullanımı, okula uyumsuzluk ve davranış bozuklukları gibi olumsuz davranışlar sergilerler. Bu olumsuz davranışlar, ergenlerin gelecekteki rol ve sorumluluklarını yerine getirmelerini engeller (Mcknight, Huebner ve Suldo, 2002).

2.15.2. Ebeveynle Çatışma ve Öznel İyi Oluş

Sosyal bir varlık olan insan, doğası gereği birlikte yaşama becerisi ile donatılmış olarak dünyaya gelmiştir. Ancak bu, çeşitli ihtiyaçların karşılanması ve yaşamın sürdürülmesinde son derece önemlidir. Bu ihtiyaçların fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar olduğunu belirtmek önemlidir. Fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçtiği gibi; ait olma ve toplum tarafından kabul edilmek, toplumun tarafından istenildiği şekilde hareket etmek ve yeteneklerini en üst düzeyde geliştirmek için insanın harekete geçmesi, bir anlamda güdülenmesi gerekmektedir (Izgar, Gürsel, Kesici ve Negis, 2004). Bununla beraber çevresine uyum sağlayabilme, kendini kabul ettirmek ve sosyalleşmek için çok zaman harcayan insan, her türlü sorunla karşılaşır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998). Örneğin: Kişinin bir yakınına kaybetmesi, sevdiği birinin ölümü, işinden olması, ölümcül bir hastalığa yakalanması, yaşamış olduğu kişilerarası bir çatışma durumu, çevresindeki insanlarla yaşadığı ya da çözemediği bir sorun, insanı bir anda boşlukta bırakıp yaşamını alt üst edebilmektedir

(Terzi, 2005). Bu durumda bireyde iç gerilim artmakta, kaygı belirtileri görülmekte, mevcut duygusal dengesi bozulmakta, uyum bozukluğu ortaya çıkartarak ailesi ilişkilerinde çatışmalar yaşamasına ve hatta fiziksel rahatsızlıklar yaşandığı görülmektedir (Schrumpf, Crawford ve Bodine, 2007). Ortaya bedensel tepkiler olarak çıkan bu fizyolojik tepkilerin altında yaşanan çatışmalar yer almaktadır. Yaşanan bu çatışma durumu bireyin mutluluğunun da önündeki en büyük engellerden birisi olarak karşımıza çıkabilmektedir (Yalçın, Ak, Kavaklı ve Kesici, 2018).

Sağlıklı bir aile yapısı ergenlerin mutluluğunu etkileyen önemli bir faktördür. (Camadan, Karataş ve Bozali, 2017). Ev ortamının güvenli olduğunu hissetmek, aile içi iletişimin açık olması ve aile içindeki bireylerin kendini değerli hissetmesi gibi durumların ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Joronen ve Kurki, 2005).Ebeveyn çatışmasının, anne-babanın çocuklarıyla olan ilişkilerini ve çocukların güven duygusunu olumsuz yönde etkilediği öne sürülmektedir (Davies ve Cummings, 1994). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğini belirleyen bir etken olması yönüyle ebeveynlerin kişilik özellikleri çocuğun mutluluğunda etkili bulunan değişkenlerden biridir (Kochanska, Clark ve Goldman, 1997; Lim, You ve Ha, 2014).

Çatışma genellikle kaçınılması gereken bir şey olarak kabul edilir. Ama önemli olan şey çatışmanın ne olduğunun farkına varmaktır (Johnson ve Johnson, 2000; Bemak ve Keys, 2000). Arada farklılıklar ortaya çıktığında ve farklılıkların görüldüğü bu konular önemli de olduğunda çatışmanın yok gibi varsayılarak görmezden gelinmesi ve bastırılması bu durumla yüzleşmekten çok daha fazla tehlikeli bir durum olduğu düşünülmektedir. Çatışmayı bastırmak bu durumla yüzleşmek çok daha tehlikelidir. Bu durumu çözmek özellikle ergen bireyler ve ebeveynler arasında kolay olmayabilir (Tağtan, 2004; Ögel, Tarı ve Eke, 2006)

Günümüzde sıklıkla ele alınan bir diğer kavram da öznel iyi oluştur. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi anlamına gelmektedir (Deiner, 1984).Ergenlerin aile hayatı ve öznel iyi oluşu arasındaki ilişkiyi tanımlamaya yönelik yapılan çalışmalar, ev etrafının rahat ve emin olması, duygusal olarak sıcak bir civar, aile içi irtibatın sarıh olması, aile katılımı, aile dışında ilişki imkânlarının bulunması ve aile içerisinde şahsi olarak kendini ehemmiyetli sezme gidişatlarının öznel iyi oluş ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Joronen ve Kurki, 2005).Ergenlerin ve

ebeveynlerinin öznel iyi oluş düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna karşın, ergenlerin ve ebeveynlerin iyimser olmaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı fakat ebeveynlerle kurulan pozitif ilişkilerin ergenlerin iyimserliği ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonuçları, iyimserlik ve olumlu ebeveyn ve ergen ilişkisinin ergenlerin iyi oluşuna olan katkısının önemli olduğunu göstermektedir (Zur, 2003)

Ergenlerin gelişimlerini sağlıklı devam ettirmeleri öznel olarak iyi olmalarıyla ve bu sayede üretken olmalarıyla ilgilidir fakat ergenlik döneminde, fiziksel ve duygusal değişimin çok fazla olması dolayısıyla ergenler bu değişime alışmakta zorlanmakta ve nasıl tepki vereceğiyle ilgili çelişkiler yaşamaktadır. Bu durumlarla karşılaşan ergenler için ailede çatışma kaçınılmaz olmaktadır. Ailede yetişkinliğe adım atmanın öncesinde ergenler, bu süreçte, çevrelerine uyumlarını zorlaştıran olumlu ve olumsuz stres kaynaklarıyla da karşı karşıyadırlar (Myers ve Diener, 1995). Ergenler, bu süreçte madde bağımlılığı, davranış bozuklukları ve okula uyumsuzluk gibi olumsuz davranışlar göstermektedir. Ergenlerin yaşadığı tüm bu problemler aile, akraba, öğretmen ve arkadaşlarla çatışmaya neden olmaktadır bu çatışmaların en önemlisi de ergenin ailede yaşadığı çatışmalardır (Mcknight, ve ark., 2002). Dolayısıyla bu çatışmalar ergenin öznel iyi oluşunu da olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzlardan ötürü, ergenlerin ebeveynle çatışmalarının önlemek adına uyumluluk içinde ve öznel iyi oluşa katkı sağlamak önemli kabul edilmektedir. Ayrıca, yetişkinlerin öznel iyi oluşunu etkileyen faktörler ergen öznel iyi oluşu içinde önemli görülmektedir. Bunlar; olumlu duyguların fazlalığı, yaşam doyumu ve olumsuz duyguların az olmasıdır (; Lyubomirsky, ve ark., 2005).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yöntemi ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli, araştırma evreni, araştırma örnekleme, veri toplama araçları, araştırmada kullanılan ölçek ve veri çözümleme teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler bu bölümde yer alacaktır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki ya da daha fazla değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2006).

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Antalya ili Alanya ilçesinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında eğitim gören tüm lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemine ise Nebahat Şifa Anadolu İmam Hatip Lisesi, Alanya Anadolu İmam Hatip Lisesi, Alanya Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu lisesinde okuyan 229 kız ve 229 erkek olmak toplam 458 ergen oluşturmaktadır.

3.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Kişisel Bilgi Formu”, “Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği”, “Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği” ve “Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır.

Ölçeğin uygulamasında gönüllülük esas alınmış ve eksik veya hatalı doldurulan ölçekler analizlere dâhil edilmemiştir.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Ergenlerde ebeveynle çatışmanın yordayıcıları olarak ders çalışmaya motive olma ve öznel iyi oluşu artırma stratejilerini belirlemek amacıyla araştırmacının geliştirdiği kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda yaş, sınıf, cinsiyet, anne-baba eğitim

durumu, anne babanın hayatta olma durumu, aileyle birlikte yaşama durumu, gelir durumu ve yetişilen yer olarak tanımlama ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.3.2.Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği

Bu ölçek, Eryılmaz ve Mammadov (2016) tarafından, ergen ile ebeveyn çatışma düzeyini ortaya koymak için geliştirilmiştir. Bu *

Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği dördümlü Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçeğin maddelerinden alınabilecek en yüksek puan 48; en düşük puan ise 12'dir.

Bu ölçeğin güvenilirliği ortaya koymak için yapılan analiz sonucuna göre iç tutarlılık kat sayısı değeri olan Cronbach Alfa değeri 0.88 olarak bulunmuştur. Bu

İstatistik analiz sonuçlarına göre geliştirilen ergen-ebeveyn çatışma ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik bakımından yeterli kanıtlara sahip olduğu görülmektedir (Eryılmaz ve Mammadov, 2016: 205-206).

3.3.3. Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği

Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği Eryılmaz ve Ercan (2014), tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin örneklemini Ankara'nın Keçiören ilçesinde Lise öğrenimi gören yaşları 14-17 arasında değişen 180 kız ve 114 erkek olmak üzere toplam 294 kişi oluşturmaktadır.

Bu ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Temel Bileşenler Analizi'ne dayalı olarak faktör analizi yapılmıştır. Ölçüt geçerliğini sınamak için, Genel İhtiyaç Doyumu ölçeğinden faydalanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının Genel İhtiyaç Doyumu Ölçeği ile Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu sonuçları incelendiğinde orta düzeyde ilişkiler olduğu görülmüştür.

Geliştirilen bu ölçeğin güvenilirliğine ilişkin istatistikî bulgularda iç tutarlılık katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir (Eryılmaz ve Ercan, 2014: 37-38).

3.3.4. Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği

Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeği Eryılmaz (2010), tarafından geliştirilmiştir.

Geliştirilen bu ölçeğin güvenilirliğine ilişkin istatistikî bulgulara iç tutarlılık katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, ölçeğin güvenirlik düzeyinin yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir (Eryılmaz, 2010: 84-85).

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics25.0 programı kullanıldı. Parametrelerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş olup normal dağılıma uygun olduğu saptanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodların (Ortalama, Standart sapma) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Oneway ANOVA testi; farklılığa neden çıkan grubun tespitinde Tukey HSD testi; normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Student t testi; normal dağılıma uygunluk gösteren parametreler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson korelasyon analizi kullanıldı.

Yapılan analizlerde $\alpha = .05$ (%95 güvenle) anlamlılık düzeyinde inceleme yapılmış ve bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolar halinde sunulmuştur. Betimsel istatistikler için yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma puanları hesaplanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Demografik Bulgular

Çalışmaya katılım sağlayan lise öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda irdelenmiştir.

Tablo 4.1:Lise Öğrencilerinin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzdeler Değerleri

	Gruplar	f	%
Yaş	14	43	9.4
	15	147	32.1
	16	122	26.6
	17	101	22.1
	18	45	9.8
Sınıf	9. Sınıf	131	28.6
	10. Sınıf	127	27.7
	11. Sınıf	120	26.2
	12. Sınıf	80	17.5
Cinsiyet	Kadın	229	50
	Erkek	229	50
Anne Eğitim	Okur-Yazar	11	2.4
	Okur-Yazar Değil	15	3.3
	İlkokul	258	56.3
	Ortaokul	83	18.1
	Lise	64	14.0
	Yüksek Okul	3	0.7
	Üniversite	18	3.9
	Yüksek Lisans	5	1.1
	Diğer	1	0.2
Baba Eğitim	Okur-Yazar	10	2.2
	Okur-Yazar Değil	3	0.7
	İlkokul	208	45.4
	Ortaokul	99	21.6
	Lise	86	18.8
	Yüksek Okul	4	0.9
	Üniversite	38	8.3
	Yüksek Lisans	5	1.1
	Doktora	3	0.7
Diğer	2	0.4	
Ebeveyn Hayatta mı?	Her ikisi de hayatta	451	98.5
	Baba hayatta annem vefat	1	0.2
	Annem hayatta babam vefat	6	1.3
Ebeveyn Birlikte mi?	Birlikte yaşıyorlar	441	96.3
	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	2	0.4

Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin; 43'ü(%9,4) 14 yaşında, 147'si (%32,1) 15 yaşında, 122'si (%26,6) 16 yaşında, 101'i (%22,1) 17 yaşında ve 45'i (%9,8) 18 yaşında öğrencilerden oluşmaktadır. Buradan hareketle grubun yaş ortalaması 15,91 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında 131'i (%28,6) 9. sınıf, 127'si (%27,7) 10. sınıf, 120'si (%26,2) 11. Sınıf ve 80'i (%17,5) 12.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların 229'u (%50) kadın öğrencilerden, 229'u (%50) de erkek öğrencilerden oluşturmaktadır. Katılımcıların anne eğitim durumlarına bakıldığında 11'i (%2,4) okur-yazar, 15'i (%3,3) okur-yazar değil, 258'i (%56,3) ilkokul mezunu, 83'ü (%18,1) ortaokul mezunu, 64'ü (%14) lise mezunu, 3'ü (%0,7) yüksekokul mezunu, 18'i (%3,9) üniversite mezunu, 5'i (%1,1) yüksek lisans mezuniyet 1'i (%0,2) diğer olarak işaretlemiştir. Baba eğitim durumlarına bakıldığında ise 10'u (%2,2) okur-yazar, 3'ü (%0,7) okur-yazar değil, 208'i (%45,4) ilkokul mezunu, 99'u (%21,6) ortaokul mezunu, 86'sı (%18,8) lise mezunu, 4'ü (%0,9) yüksekokul mezunu, 38'i (%8,3) üniversite mezunu, 5'i (%1,1) yüksek lisans mezunu, 3'ü (%0,7) doktora mezunu ve 2'si (%0,4) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin birlikte yaşama durumları incelendiğinde 441 kişinin (%96,3) birlikte yaşıyor dediği, 2 kişinin (%0,4) iş nedeniyle farklı şehirlerde yaşıyorlar dediği ve 15 kişinin (%3,3) boşandılar dediği görülmektedir. Ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına bakıldığında ise 451 kişinin (%98,5) her ikisi de hayatta dediği, 1 kişinin (%0,2) babam hayatta annem vefat etti dediği, 6 kişinin (%1,3) annem hayatta babam vefat etti dediği görülmektedir.

4.2. Ölçeklere Ait Bulgular

Bu bölümünde öncelikle değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri, varyansların homojenliğine dair analizleri ve ölçeklere ait betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Non parametrik koşullardan diğeri olan varyansların homojenliği incelenmiştir (Field, 2013). Bu doğrultuda her analiz için ayrı ayrı Levene Testi yapılarak varyansların homojenliğine bakılmış, sonuçlara göre analizler şekillenmiştir. Levene Testi sonuçları aşağıda belirtilmiştir. Test sonuçlarına göre iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t testi ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Tek yönlü Varyans

Analizi(ANOVA) yöntemi ile edilmiştir. Değişkenler arası yordayıcılık için basit ve çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4.2: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Çevreye Pozitif Tepki Vermek	-.738	.973
İstekleri Doyurmak	-.769	.906
Çevreden Pozitif Tepki Almak	-1.045	.895
Dini İnancın Gereğini Yerine Getirmek	-1.060	.514
Mental Kontrol	-.535	-.053
İçsel Motivasyon	-.631	.491
Dışsal Motivasyon	-.082	-.065
Amotivasyon	.533	-.493
Çatışma	1.009	.771

Analize başlanmadan önce değişkenlerin parametrik koşulları karşılayıp karşılamadığı öncelikle incelenmiştir. Bu doğrultuda, çarpıklık ve basıklık katsayıları ele alınmıştır. Tablo 4.2’de görüldüğü gibi değişkenlerin basıklık ve çarpıklık katsayılarının $-/+ 1.96$ değerinin aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar değişkenlerin dağılımlarının normale yakın olduklarını göstermektedir (Field, 2013).

Bulgulara geçmeden önce non parametrik koşullardan diğeri olan varyansların homojenliği incelenmiştir(Field, 2013). Bu doğrultuda her analiz için ayrı ayrı Levene testi yapılarak varyansların homojenliğine bakılmış, sonuçlara göre analizler şekillenmiştir. Levene testi sonuçları aşağıda belirtilmiştir. Test sonuçlarına göre iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t testi ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Tek yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yöntemi ile edilmiştir. Değişkenler arası yordayıcılık için basit ve çoklu regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır.

4.2.2. Varyansların Homojenliğine Dair Analizler

4.2.2.1. Cinsiyet Varyansların Homojenliği

Bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma değişkeninin cinsiyet açısından puan ortalamalarının karşılaştırılması analizi için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,455)=0,27,p=0,870$ yapılmıştır.

Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna ebeveynle çatışma değişkeninin p değeri .05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır. Varyans homojenliği sağlandığı için değişkenimiz bağımsız gruplar T testi analizi ile incelenmiştir.

4.2.2.2. Ergen-Ebeveyn Çatışma Durumunun Anne Eğitim Açısından Varyansların Homojenliğinin İncelenmesi

Bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma değişkeninin anne eğitimi açısından puan ortalamalarının karşılaştırılması analizi için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,449)=2,023,p=0,51$ yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna ebeveynle çatışma değişkeninin p değeri .05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır. Varyans homojenliği sağlandığı için değişkenimiz Tek Yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir.

4.2.2.3. Ergen-Ebeveyn Çatışma Durumunun Baba Eğitim Açısından Varyansların Homojenliği İncelenmesi

Bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma değişkeninin baba eğitimi açısından puan ortalamalarının karşılaştırılması analizi için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,448)=1,096,p=0,364$ yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna ebeveynle çatışma değişkeninin p değeri .05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır. Varyans homojenliği sağlandığı için değişkenimiz Tek Yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir.

4.2.2.4. Ergen-Ebeveyn Çatışma Durumunun Anne-Baba Birliktelik Açısından Varyansların Homojenliği İncelenmesi

Bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma değişkeninin ebeveyn birliktelik durumu açısından puan ortalamalarının karşılaştırılması analizi için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,455)=2,932,p=0,54$ yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna ebeveynle çatışma değişkeninin p değeri .05'ten büyük olduğundan varyansları

homojen dağılmıştır.Varyans homojenliği sağlandığı için değişkenimiz Tek Yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir.

4.2.2.5. Ergen-Ebeveyn Çatışma Durumunun Anne-Baba Sağ Vefat Açısından Varyansların Homojenliği İncelenmesi

Bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma değişkeninin ebeveyn sağ-vefat durumu açısından puan ortalamalarının karşılaştırılması analizi için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,455)=,114,p=,736$ yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna ebeveynle çatışma değişkeninin p değeri .05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır.Varyans homojenliği sağlandığı için değişkenimiz Tek Yönlü Varyans analizi ile incelenmiştir.

4.2.3. Varyansların Homojenliği Stratejiler-Regresyon

Tablo 4.3: Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler	İstatistik	Sd1	Sd2	p
Çevreye Pozitif Tepki Vermek	1.471	24	431	.072
İstekleri Doyurmak	.824	24	431	.707
Çevreden Pozitif Tepki Almak	1.068	24	431	.377
Dini İncanın Gereğini Yerine Getirmek	2.900	24	431	.000*
Mental Kontrol	1.272	24	431	.177

*p<.05

Öznel iyi oluşu artırma stratejilerinin alt boyutlarının ergen-ebeveyn çatışmasını yordayıp yordamadığına yönelik regresyon analizleri için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi $F(1,431)=2,900,p=0,000$ yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna göre dini incanın gereğini yerine getirmek dışındaki tüm değişkenlerin p değeri.05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır. Bu nedenle bu değişken analiz dışı bırakılarak regresyon analizi yapılabilmektedir.

4.2.4. Varyansların Homojenliği Motivasyon-Regresyon

Tablo 4.4: Varyansların Homojenliğine İlişkin Bulgular

Değişkenler	İstatistik	Sd1	Sd2	p
İçsel Motivasyon	1.088	24	431	.353
Dışsal Motivasyon	.971	24	431	.504
Amotivasyon	1.263	24	431	.184

*p<.05

Derse motive olma ölçeği alt boyutlarının ergen-ebeveyn çatışmasını yordayıp yordamadığına yönelik regresyon analizleri için öncelikle varyansların homojenliği koşulu incelenmiştir. Bu doğrultuda Levene testi analizi yapılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere test sonucuna göre tüm değişkenlerin p değeri.05'ten büyük olduğundan varyansları homojen dağılmıştır.

Tablo 4.5: Betimsel istatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss
Çevreye Pozitif Tepki Vermek	458	9.58	1.92
İstekleri Doyurmak	458	12.90	2.31
Çevreden Pozitif Tepki Almak	458	14.09	2.11
Dini İnancın Gereğini Yerine Getirmek	458	10.68	1.59
Mental Kontrol	458	9.29	2.05
İçsel Motivasyon	458	17.48	3.74
Dışsal Motivasyon	458	9.96	2.58
Amaotivasyon	458	6.28	2.59
Çatışma	458	18.68	5.50

Tablo 4.6: Betimsel İstatistikler ve Bağımsız Örnekler Cinsiyete Göre T Testi Sonuçlar

Değişkenler	Cinsiyet	n	Ort	t	df	p
Çatışma	Kız	229	18.44	-.866	455	.387
	Erkek	228	18.89		454.995	

*p<.01

Tablo 10'daki kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn ile çatışma değişkeninden elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem T-testi kullanılmıştır.

Erkek öğretmenlerin ebeveynle çatışma puan ortalaması (ort=18,89) ile kız öğrencilerin puan ortalamasından(ort=18,44) daha yüksektir. Ancak bu fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.($t_{(455)}=-,866, p>.05$).

Tablo 4.7: Çatışma değişkeninin puanlarının “anne eğitim durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu

Değişken		KT	df	KO	F	Sig.
Çatışma	G.arası	248.718	8	31.090	1.028	.414
	G.içi	13580.006	449	30.245		
	Toplam	13828.725	457			

*p<.05

Katılımcıların ebeveynle çatışma puanlarının anne eğitim durumu grupları arasında fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar yukarıdaki tablolarda ortaya konmuştur.Tabloda görüldüğü gibi;

Çatışma puanlarının “anne eğitim durumu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.[$F(8,449)= 1.028; p>.05$].

Tablo 4.8: Çatışma değişkeninin puanlarının “baba eğitim durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu

Değişken		KT	df	KO	F	Sig.
Çatışma	G.arası	189.956	9	21.106	.693	.715
	G.içi	13638.769	448	30.444		
	Toplam	13828.725	457			

*p<.05

Katılımcıların ebeveynle çatışma puanlarının baba eğitim durumu grupları arasından fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar yukarıdaki tablolarda ortaya konmuştur. Tabloda görüldüğü gibi;

Çatışma puanlarının “baba eğitim durumu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.[F(9,448)= 0.693; p> .05].

Tablo 4.9: Çatışma değişkeninin puanlarının “anne-baba birliktelik durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu

Değişken		KT	df	KO	F	Sig.
Çatışma	G.arası	58.412	2	29.206	.965	.382
	G.içi	13770.313	455	30.264		
	Toplam	13828.725	457			

*p<.05

Katılımcıların ebeveynle çatışma puanlarının anne baba birliktelik durumu grupları arasından fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar yukarıdaki tablolarda ortaya konmuştur. Tabloda görüldüğü gibi;

Çatışma puanlarının “anne baba birliktelik durumu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü Varyans analizi(ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.[F(2,455)= 0.965; p> .05].

Tablo 4.10: Çatışma değişkeninin puanlarının “anne baba sağ-vefat durumu” değişkenine göre Tek Yönlü Varyans Analizi tablosu

Değişken		KT	df	KO	F	Sig.
Çatışma	G.arası	46.947	2	23.473	.775	.461
	G.içi	13781.778	455	30.290		
	Toplam	13828.725	457			

*p<.05

Katılımcıların ebeveynle çatışma puanlarının anne baba sağ vefat durumu grupları arasından fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar yukarıdaki tablolarda ortaya konmuştur. Tabloda görüldüğü gibi;

Çatışma puanlarının “anne baba sağ-vefat durumu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü Varyans analizi(ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.[F(2,455)= 0.461; p> .05].

Tablo 4.11: Değişkenler Arasındaki Korelasyonu Gösteren Pearson Korelasyon Tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Çatışma	1								
2.Çevreye Pozitif Tepki Vermek	-.092*	1							
3.İstekleri Doyurmak	.195**	.219**	1						
4.Çevreden Pozitif Tepki Almak	-.074	.436**	.299**	1					
5.Dini İnançın Gereğini Yerine Getirmek	-.098*	.369**	.269**	.523**	1				
6.Mental Kontrol	-.081	.373**	.242**	.444**	.464**	1			
7.İçsel Motivasyon	-.019	.246**	.091	.378**	.237**	.257**	1		
8.Dışsal Motivasyon	-.138**	.162**	.027	.336**	.222**	.262**	.540**	1	
9.Amotivasyon	.285**	-.111*	.089	-.158**	-.080	-.151**	-.414**	-.301**	1

* $p < .05$ ** $p < .01$

Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkilerin düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda bağımlı değişken olan ebeveynle çatışma ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilere baktığımızda çevreye pozitif tepki vermek ($r = -0.092$, $p < .05$), çevreden pozitif tepki almak ($r = -0.074$, $p < .05$), dini inancı gereklerini yerine getirmek ($r = -0.098$, $p < .05$), mental kontrol ($r = -0.081$, $p < .05$), içsel motivasyon ($r = -0.019$, $p < .05$) ve dışsal motivasyon ($r = -0.138$, $p < .05$) negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişkili iken amotivasyon ($r = 0.285$, $p < .05$) ve istekleri doyurmak ($r = 0.195$, $p < .05$) pozitif yönde ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Çevreden pozitif tepki almak ile ebeveynle çatışma arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki oluşmamıştır ($r = -0.074$, $p > .05$).

Tablo 4.12: Katılımcıların Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Düzeylerinin Ergen-Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standart				
	B	Hata	Beta	t	p
Sabit	17.97 1	1.996		9.004	.000*
Çevreye Pozitif Tepki Vermek	-.243	.148	-.085	-1.636	.102
İstekleri Doyurmak	.609	.114	.256	5.324	.000*
Çevreden Pozitif Tepki Almak	-.207	.141	-.080	-1.462	.144
Mental Kontrol Yapmak	-.204	.140	-.076	-1.459	.145

* $p < .05$ $F=8,485$ ** $R=0,26$ $R^2 =0,070$

Katılımcıların öznel iyi oluşu artırma stratejileri düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen regresyon katsayısı anlamlı bulunmuştur. ($R=0.26$; $R^2=0.070$; $F=8.485$; $p<.05$). Değişkenlerden istekleri doyumak anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği göstermiştir. Bu değişken çatışmayı pozitif yönde açıklamaktadır. ($\beta=.217$; $p<.05$). Bunu dışında diğer değişkenler anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği göstermemiştir.

Tablo 4.13: Katılımcıların Derse Motive Olma Düzeylerinin Ergen-Ebeveyn Çatışmasını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standart				
	B	Hata	Beta	t	p
Sabit	12.54 8	1.725		7.274	.000*
İçsel Motivasyon	.283	.082	.193	3.475	.001*
Dışsal Motivasyon	-.310	.113	-.146	-2.751	.006*
Amotivasyon	.680	.104	.321	6.548	.000*

* $p < .05$ $F=18.275$ ** $R=0.32$ $R^2 =0.108$

Katılımcıların derse motive olma düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen regresyon katsayısı anlamlı bulunmuştur. ($R=0.32$; $R^2=0.108$; $F=18.275$; $p<.05$). Değişkenlerin hepsi anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği göstermiştir. İçsel

motivasyon ($\beta=.193$; $p<.05$) ve amotivasyon ($\beta=.321$; $p<.05$) çatışmayı pozitif yönde açıklamaktadır. Dışsal motivasyon ise negatif yönde açıklamaktadır($\beta=-.146$; $p<.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, eğitim fakültesi öğrencilerinin demokratik algı ve tutumları ile ahlaki olgunlukları arasındaki ilişkinin İncelenmesi sonucunda, elde edilen bulguların tartışma ve yorumu yapılmıştır.

5.1.Genel Değerlendirme ve Tartışma

5.1.2. Ergen Ebeveyn Çatışması ile öğrencilerin sosyo-demografik özelliklere göre incelenmesi arasındaki ilişki

Araştırma bulgularında elde edilen bilgiler ışığında cinsiyet değişkeni ile ergen ebeveyn çatışma ölçeği toplam puanı olan çatışma ile aralarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Ancak erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları gözlemlenmiştir. Öte yandan bu fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların alan yazında başka araştırmalarda incelenmiştir. Doğrudan cinsiyet ve ergen-ebeveyn ilişkisini inceleyen çalışmalar çok azdır. Bu noktada bu çalışma, literatüre katkı sağlamıştır. Günümüzde cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır.

Alan yazın incelendiğinde Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) tarafından yapılan araştırmada, erkek ergenlerin çatışmaları çözerken kızlara göre daha saldırgan oldukları ve kızların sorunları çözmek için daha fazla önlem aldıkları tespit edilmiştir. DeWied ve ark. (2007) erkeklerin güç ve şiddet kullanarak çatışmalara dahil olduğunu,kızların yapıcı problem çözme davranışlarına katıldıklarını göstermektedir. Kobak ve ark. (1993) öte yandan,kızların çatışmaları çözerken daha az işlevsel olmayan öfke kullandıkları,erkeklerin daha çok çatışmalara karıştıkları ve işlevsel olmayan öfke gösterdikleri bulunmuştur.Erkek çocuklar işlevsiz olmalarına rağmen daha çok çatışmaya girerler ve sözel ve fiziksel şiddet kullanırlar,kızlar ise duygularını daha fazla ifade ederek yapıcı problem çözme davranışlarına katılırlar buda kız ve erkek çocuklara yüklenen sosyal rollerle yapılabilir.

Erkeklerin saldırgan davranışlarının kızlara göre daha sosyal kabul görmesi, desteklenmesi ve erkekliğin göstergesi olarak kabul edilmesi erkekleri saldırgan

davranışlara yöneltebilir. Öte yandan kız çocukları, çatışmalarla karşılaştıklarında daha sakin, yapıcı davranmalı ,çatışmaları çözmeli ve duygularını daha sık ifade etmelidir (Atay, 2004; Akt. Yavuzer ve ark., 2013). Bu çalışmalara ek olarak, çatışma tarzlarında cinsiyete dayalı farklılıkların olmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Johnson ve Johnson, 2004; Küçük-Helvacı, 2012; Gültekin, 2006; Soyer ve Bilgin, 2010).

Bu araştırmada cinsiyet değişkeni ile ergen ebeveyn çatışma puanlarının farklılaşmama nedeni; toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşmesiyle açıklanabilir. Artık günümüzde geleneksel kadınsılık ve erkeksilik rollerinin yerine androjen roller daha çok ön plana çıkmaktadır. Daha önce kadıncı olan kızlar şimdilerde ise erkeksi özellikleri de edinerek daha Androjen bir yapı sergiledikleri görülmektedir. (Deniz, Aslan ve Hamarta, 2002). Çatışma ve savaş erkeksi bir özellik olmaktan çıkmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmalarda toplumsal cinsiyeti de süre katarak araştırmalar yapılabilir.

Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyleri ile ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile aralarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların alan yazın incelenmiştir. İlgili alan yazına bakıldığında; Erdoğan (2014) 11-12 yaş grubundaki çocukların çatışma çözme davranışları ile annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Serin ve Derin'in (2008), Tümkaya ve İflazoğlu'nun (1999), Korkut'un (2002) çalışma bulguları bu sonucu desteklemektedir. Ceylan (2012) yaptığı çalışmada YİBO öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre çatışma çözmede saldırganlık ve problem çözme davranışlarında da farklılık bulmadığını tespit etmiştir. Ancak Sarı (2007) annenin eğitim düzeyinin çocukların sosyal uyum ve becerilerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Annenin eğitim düzeyi arttıkça çatışma durumunda boyun eğme davranışı azalmaktadır. Topçu ve Dünder (2011) tarafın yürütülen bir araştırmada eşlerin eğitim düzeyi ile çatışma çözme yaklaşımları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma sonunda, eğitim düzeyi yüksek eşlerin çatışma durumunda çatışma yaşanan kişiyle daha fazla yüzleşebildikleri, duygularını ve kendilerini daha iyi ifade edebildikleri; eğitim düzeyi düşük eşlerin ise çatışmaya girmekten kaçındıkları görülmüştür. Ayrıca araştırma bulgusuyla tutarlı olarak; yapılmış bir

araştırmada annenin eğitim düzeyi ile çocukların çatışma çözme davranışları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tuzcuoglu ve Erdogan 2014).

Alanyazın incelendiğinde, Gündoğdu (2010) ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çatışma düzeylerini incelediği araştırmasında, çatışma çözmede problem çözme davranışının baba eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Ceylan (2012) YİBO öğrencilerinin baba eğitim durumlarına göre çatışma çözmede saldırganlık davranışlarında da farklılık bulmadığını tespit etmiştir. Bu araştırmanın bulguları, genel olarak alan yazındaki diğer bilgilerle farklılık göstermekte bazı araştırmalarla uyum sağlamaktadır. Çatışma çözme becerileri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunması hususunda uyum sağlamaktadır. Ancak çatışma çözme becerileri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna karşın yapılan diğer bazı araştırmalarda anlamlı ilişki olduğu sonucu çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde Yıldırım, Hacı Hasanoğlu, Karakurt ve Türkleş (2011) in yaptığı araştırma da babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerileri algıları babaları ilk ve orta öğretim mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerileri algılarına göre yüksek bulunmuş ve babanın eğitim durumu ile problem çözme becerisi arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca Derin (2006); Gökbüzoğlu(2008)'nun problem çözme becerilerini incelediği araştırmalarında, baba eğitim düzeylerine göre problem çözme becerilerinin de farklılaşmadığını bulunmuştur. Baba eğitim seviyesinin problem çözme becerisinde üzerinde etkisi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca problem çözme becerisinin artması çatışma çözmeyi olumlu olarak etkilemektedir. İleride yapılacak olan çalışmalarda problem çözme becerilerinin de sürece katarak çalışmalar yapılabilir.

Yapılan araştırma sonuçlarında ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile anne baba birliktelik durumu aralarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların alan yazında başka araştırmalarda incelenmiştir. Doğrudan çatışma ile anne baba birliktelik durumunu ölçen çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Bu noktada bu araştırmada literatüre katkı sağlamıştır.

Ebeveyn çatışma algısı ile ilişki doyumunu arasındaki ilişki ele alındığında ve çalışmanın sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ebeveyn çatışmasının bireyler üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu görülmektedir (Kunt, 2004; Mahl, 2001; Rhoades, Stanley, Markman ve Ragan, 2012; Sprague ve Kinney, 1997; Steuber, 2005; Yu, 2007) . Anne ve babanın birlikte olması çocuğun istenilmeyen davranışlarını iş birliği içerisinde

giderilmesini sağlayabilir. İleride yapılacak olan çalışmalarda anne ve baba birlikte durumunu ölçen araştırmalara yer verilebilir. Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma anne baba sağ-vefat durumu aralarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Doğrudan çatışma ile anne baba birliktelik durumunu ölçen çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Bu noktada bu araştırmada literatüre katkı sağlamıştır.

5.1.3.Öğrencilerin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri, Ders Çalışmaya Motive Olma ve Ergen Ebeveyn Çatışması Arasındaki İlişki

İnsanların öznel iyi oluş seviyelerini birçok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerden biri de motivasyondur. Motivasyon, organizmayı harekete geçiren, davranışa yönlendiren ve süreklilik sağlayan iç ve dış etkenler motivasyonu meydana getirmektedir. Amotivasyon ise, kişinin davranışları ile davranışlarının sonuçları arasındaki ilişkiyi anlamadıklarında oluşur (Reeve, 2004: 232 Deci ve Ryan 1991, Sheldon ve Bettencourt, 2002)

Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan Çevreye Pozitif Tepki Vermek ile Çevreye Pozitif Tepki almak, Dini İnançların Gereklerini Yerine getirmek, Mental Kontrol,Ders Çalışmaya Motive Olmanın alt boyutları olan İçsel Motivasyon ve Dışsal Motivasyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan Çevreden pozitif tepki almak ile ebeveynle çatışma arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki oluşmadığı bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların alan yazında başka araştırmalarda incelenmiştir. Doğrudan yapılan araştırmaların az olduğu gözlemlenmiştir. Bu noktada bu araştırmada literatüre katkı sağlamıştır.

Öznel iyi oluş ile Dışsal Motivasyon ve Amotivasyon arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuşken; İçsel Motivasyon arasında pozitif yönlü bir ilişki elde edilmiştir. Dışsal motivasyonu ve Amotivasyonu yüksek olan kişilerin, düşük olan kişilere göre öznel iyi oluşlarının daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Bu durum, içsel motivasyona sahip olma düzeyinin yükselmesiyle, kişilerin öznel iyi oluş düzeylerini de artırdığı sonucu görülmektedir. İleride yapılacak olan araştırmalarda öznel iyi oluş ve ergen ebeveyn çatışmasının birlikte yer aldığı araştırmalara daha geniş yer verilebilir. Öznel iyi oluşun yüksek olmasında kişinin temel gereksinimlerini karşılanmış

olabilir.(Sevme,sevilme,ait olma,özgürlük,eğlence). Bu gereksinimlerin karşılanmış olması içsel motivasyona olumlu etkisi olduğunu düşünölmektedir.

Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Özneİ İyi Oluşu Artırma Stratejileri'nin alt boyutu olan istekleri doyumak anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu değişken çatışmayı pozitif yönde açıklamaktadır. Ergenlerin aileleriyle yaşadıkları sorunlardan kaynaklı hayata olumsuz bir pencereden bakması, problemlerin kaynağı olarak kendini ve çevresini suçlayıcı tavırlarda bulunması ailedeki öznel iyi oluşuna olumsuz etki etmektedir (Eryılmaz & Atak, 2011).Ancak, ergenlerin çevrelerine karşı pozitif tepkide bulunması ve bunun karşılığında pozitif tepki alması öznel iyi oluşlarıyla birlikte motivasyonlarını da olumlu etkilemektedir. Bu sayede birey, hedef koymak ve hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan istek gücüne ulaşarak amaç oluşturmada pasif durumda kalmaktan kurtulabilir. Bu duruma ergenlerin aileleriyle pozitif ilişkiler kurulması neticesinde çevreye karşı olumlu tepkilerde bulunması sonrasında motivasyon düzeylerini artırması önemli bir etken olarak düşünölmektedir.

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde, Hackney&Cormier (2008), yaptığı çalışmada aileler, özellikle ergenlik dönemindeki çocuklarının isteklerinin yerine getirilmesi konusunda birçok problemle karşılaşmaktadır. Ortaya çıkan bu problemlere çözüm bulmak için çocukların olumlu ve faydalı istekleri imkân ölçüsünde yerine getirilmeye çalışılmasının ergen-ebeveyn çatışmasını azaltmaktadır. Ergen ebeveyn çatışma ölçeği alt boyutu olan çatışma ile Ders Çalışmaya Motive Olmanın alt boyutlarıyla anlamlı şekilde yordayıcılık özelliği gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İçsel motivasyon ve amotivasyon çatışmayı pozitif yönde etkilediği görölmektedir. İçsel motive olma düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı bulunduğu görölmüştür. Katılımcıların derse dışsal motive olma düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların amotivasyon düzeylerinin ergen-ebeveyn çatışmasını anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Başka bir çalışmada, benzer sonuçlara ulaşarak, ergenlerin öznel iyi oluş stratejileri ile motivasyon türlerinden olan içsel ve dışsal motivasyon arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Eryılmaz, 2010: 81).

Bu araştırmaları destekleyen başka bir çalışmada, öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile dışsal motivasyon arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki görölmüştür (Sheldon ve Bettencourt 2002). Sonuçları itibariyle bu araştırmalardan farklı olan bir

çalışmada ise, öznel iyi oluşla, dışsal motivasyonun ve amotivasyonun olumsuz yönlü bir ilişki bulunduğu; içsel motivasyonun ise, olumlu yönlü bir ilişki halinde bulunduğu görülmüştür. (Deci ve Ryan 1991, Sheldon ve Bettencourt, 2002).

Doğan (2013), ergenlerin gösterdiği davranışların sorumluluğunu alması öznel iyi oluşlarına katkıda bulunmaktadır. Ergenin ailesiyle ilişkilerinde aktif başa çıkma öznel iyi oluşla olumlu ilişki halindeyken, olumsuz başa çıkma ise olumsuz ilişki durumudur. Ayrıca, ergenlik döneminde bireyler, madde kullanımı, okula devamsızlık ve agresif davranışlar göstererek aileleriyle çatışma yaşamaktadırlar. Görülen bu olumsuz davranışlar, ergenlerin yetişkin dönemindeki rolleri ve sorumlulukları açısından önemli risk kaynakları olarak değerlendirilmektedir (Mcknight ve ark. 2002).

Bu risklerin azalması için aile, okul ve çevre üçgeninde ergenin uyum için bulunması için öznel iyi oluşu artıran stratejilerin uygulanmaya konulması önem arz etmektedir. Ayrıca Ergenler, Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejilerinin yüksek olması sayesinde Amotivasyon seviyeleri de düşük olmaktadır. Öznel iyi oluşu artırma stratejileri ergenlerin motive olmalarını artırmakta ve motivasyon düşüklüğünü azaltmaktadır. Öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve motivasyon ile ilgili araştırmaların literatürde çok az sayıda bulunduğunu söylemekle birlikte, öznel iyi oluşu artırma stratejilerinde sadece içsel motivasyonun etkili olmadığını ve dışsal motivasyonun da etkili olduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, ergenlerin, çatışma çözme becerilerini araştırılarak daha sağlıklı çatışma çözme becerilerini edinmelerine yardımcı olunabilir, ergenlerin problemlerle baş etmede öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanmasının gerçekleştirilmesinde kullanılabilir. Ergenlerin daha fazla strateji kullanmaları için içsel ve dışsal açıdan motive edilmeleri sağlanabilir. Ergenlerin hem stratejileri kullanmalarına hem de gerek içsel gerekse dışsal açıdan motivasyonlarının yükseltilmesine yardımcı olunabilir.
2. Bu çalışmanın sonuçlarından hareketle anne-baba tutumlarının çatışma çözme becerileri üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Anne babalara yönelik olarak anne

baba tutumlarının öğrencilere olan etkisinin incelendiği eğitim seminerleri düzenlenebilir. Bununla alakalı Milli Eğitim Bakanlığınca Okul Rehber Öğretmenlere Hizmet içi Eğitim faaliyeti olarak verilen Aile Eğitim Programı tüm Rehber öğretmenlere verilip bu faaliyetin daha fazla yaygınlaşması sağlanabilir. Liselerde bulunan rehber öğretmen tarafından öznel iyi oluş artırmaya yönelik eğitimler ve etkinlikler, ders çalışmaya motive olmaya yönelik ve ergen-ebeveyn çatışması asgari düzeye indirecek eğitici çalışmalar yapılabilir.

3. Ergenlerin ebeveyn çatışmalarını asgari düzeye indirebilmek için makul isteklerinin doyurulması, çevreye pozitif tepki vermek ve çevreden pozitif tepki almak gibi öznel iyi oluş stratejilerini geliştirmekle ilgili anne babaya ve ergenlere aile bakanlığı veya milli eğitim bakanlığı aracılığıyla alanında uzman kişiler tarafından seminerler ve etkinlikler düzenlenebilir.

5.2.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma bulgularından hareketle, ergenler için ergen ebeveyn çatışması, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve ders çalışmaya motive olma arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda ve benzer konularda farklı örneklemeler üzerinde araştırma yapılabilir.

2.Bu çalışma İmam Hatip Liselerinde yürütülmüştür. Farklı okul türlerinde okuyan bireyler üstünde de benzer çalışmalar yapılabilir.

3. Ülkemizde yapılan araştırmaları incelediğimizde başta ergenler ergen ebeveyn çatışması olmak üzere, öznel iyi oluşu artırma stratejileri ve ders çalışmaya motive olma ile ilgili sınırlı sayıda araştırmada bulunduğundan bu konuda nicelikli ve nitelikli çalışmalar yapılabilir.

4. Ergenler için öznel iyi oluşu artırma stratejileri, ders çalışmaya motive olma ve ergen ebeveyn çatışması ölçeğinin farklı ölçme araçları ile ilişkisi araştırılarak literatüre katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. V., Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (1996). *Bireylerin dindarlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, (12): 45-46.
- Akçakaya, M. (2003). *Çatışma Yönetimi ve Örgüt Verimliliğine Etkisi*, Kamu- İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 7(2): (1-26).
- Aksoy, A. ve ark., (2005). *Örgütsel Davranış Boyutlarından Seçmeler*, (Editör Mehmet Tikici). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Anderman, E. M., Gray, D. L. & Chang, Y. (2013). Motivation and classroom learning (Ed. W.M Reynolds and G. E. Miller). Handbook of Psychology. Education Psychology, 7: 125-203. USA: John Wiley & Sons.
- Annak, B. B. (2005). Sosyal Destek, Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu: Duygu-Durum ve Anksiyete Bozukluğu Tanısı Alan Kişiler ve Düzenli Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalar Açısından Bir Karşılaştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) .Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Aristotle (2000). *Nicomachean Ethics*. English. Translated and edited by Roger Crips. Cambridge: Cambridge University Press.
- Atalay, T. (2005). *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Aydın, K.B (2005). *Akış Kuramına Dayalı Stresle Başa Çıkma Grup Programının Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Stratejilerine Etkisi*(Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*, 1.Basım, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balaban-Sanlı, J. (2004). *Öğrenmede Güdülenme*, (Ed. Yıldız Kuzgun ve Deniz Deryakulu). Eğitimde Bireysel Farklılıklar, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Brief, A. P., Butcher, A. H., George, J. M., & Link, K. E. (1993). Integrating bottom-up and top-down theories of subjective well-being: The case of health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4): 646-653.

- Büyüköztürk, ğ. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem Akademi.
- Buss, D. M.(2000). The Evolution of Happiness. *American Psychologist*, 55, 15-23.
- Canpolat, C. (2012). *Öğretmen Kariyer Basamakları Uygulaması İle Öğretmen Motivasyonu Ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkiler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Camadan, F., Karataş, Z., & Bozali, S. (2017). Aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar: ebeveynlerin ve çocukların görüşleri.*Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(64), 1510-1530.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Öznel Ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi.*Türk PDR Dergisi*, 3(27): 43-62.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2009). *Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz belirleme kuramı*.*Türk PDR Dergisi*, 4(31): 23-31.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve Davranışı*, 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2008). *İnsan ve Davranışı*, (17. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetinkanat, C. (2000). *Örgütlerde Güdüleme ve İş Doyumu*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri Ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler*(Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis,*Psychological Bulletin*, 116(3), 387-411.
- Deci EL, Ryan RM (1991). A motivational approach to self: Integration in personality, Nebraska symposium on motivation: Perspectives on motivation. R Dienstbier (Ed), Lincoln, *University of Nebraska Press*, 38: 237-288.
- Deci, L. E. & Ryan, M. R. (2008). Hedonia, Eudaimonia, and Well-Being: An Introduction, *Journal of Happiness Studies*, 9:1-11.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being, *Psychological Bulletin*, 95(3): 542-575.
- Diener, E. ve Lucas, R. E. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress, *Psychological Bulletin*, 125 (2): 276-303.

- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. & Smith, H. L. (1999). Subjective Well-Being: Threedecades of progress, *Psychological Bulletin*, 125(2): 276-302.
- Dilmaç, B. ve Bozgeyikli, H. (2009). Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Olma Ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1): 171-187.
- Doğan, T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1): 56-64.
- Eccles, J., Wigfield, A., & Schiefele, U. (1998). *Motivation to succeed*. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (5th ed). New York: Wiley.
- Eggen, P. ve Kauchak, D. (1997), *Educational Psychology Windows on Classrooms*, 3. Baskı, New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Eren, E. (1996). *Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ertan, H. (2008). *Örgütsel Bağlılık, İş Motivasyonu ve İş Performansı Arasındaki İlişki: Antalya'da Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen Öznel İyi Oluşunun Öz Saygı Ve İyimserlik Eğilimi İle İlişkisinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37): 170-181.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenler İçin Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33): 81-88.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde Öznel İyi Oluşu Artırma Stratejilerini Kullanma ile Akademik Motivasyon Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri*, 13: 77-84.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2014). Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Başkent University Journal Of Education*. 1(1): 34-40.
- Eryılmaz, A. ve Mammadov, M. (2016). Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 23(3): 201-210.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage.

- Fordyce, M. W. (1977). Development of a Program to Increase Happiness. *Journal of Counseling Psychology*, 24: 511–521.
- Fordyce, M. W. (1983). A Program to Increase Happiness: Further Studies. *Journal of Counseling Psychology*, 30: 483–498.
- Gall, M. D., Gall, J. P., Jacobsen, D. R. & Bullock, T.L. (1990). *Tools for learning: A guide to teaching study skills*. Alexandria, VI: ASCD.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (4. Baskı). (Çev: A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur), İmge Kitapevi: Ankara.
- Geçmez, T. (2009). *Yöneticilerin Dönüşümcü ve Etkileşimci Liderlik Stilleri ile Çatışma Yönetimi Stilleri Arasındaki İlişki ve Kimya Sektöründe Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve Sonrası* (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve Organizasyon*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Grenville- Cleave, B. (2012). *Introducing Positive Psychology: A Practical Guide*. (Kindle edition). Australia: Icon.
- Gülcan, A. (2014). *Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Gümüseli, A. İ. (1994). *İzmir İli Ortaöğretim Okulu Yöneticilerinin Çatışmayı Yönetme Biçimleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güney, S. (2007). *Yönetim ve Organizasyon*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Güven, H. (2008). *Depresyon ve Dindarlık İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Hackney, H. & Cormier, S. (2008). *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri* (Çev: Tuncay Ergene ve Seher Aydemir Sevim). Ankara: Mentis Yayıncılık

- Hefferon, K. & Boniwell, I. (2011). *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*. England: McGrawHill.
- Hidalgo, J. L., Bravo B., N., Martínez, I. P., Pretel, F.A., Postigo, J.M.L. & Rabadán, F.E. (2010). *Psychological well-being, assessment tools and related factors*. In Wells, I.E. (Ed), *Psychological Well-Being*. New York: Nova Science Publishers.
- Hybron, D. (2000). Two philosophical problems in the study of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 1:207-225.
- Izgar, H., Gürsel, M., Kesici, ğ., & NegiĜ, A. (2004). Önder davranışlarının problem çözüme becerisine etkisi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9.
- İncekara, T. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Vücut Algısı ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. T. (2000): How can we put Odperative learning into practice. *The Science Teacher*, 67, (2).
- Joronen, K., & Kurki, A.(2005). Familial contribution to adolescent subjective well being. *International Journal of Nursing Practice*, 11(3),125-133
- Karakaya, Y. (2019). *Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Karip, E. (1999). *Çatışma Yönetimi*. (1. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, C. (2004). *Çocuk Gelişimi Ve Kültürü*. Uygulamalı Psikoloji Ansiklopedisi , 1: 329-338. Nobel Kitapevi
- Keyes, M. L. C., Shmotkin, D. & Ryff, D. C. (2002) Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions, *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6):1007-1022.
- Kırel, Ç. (2011). *Sosyal Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koç, F. C. (2019). *Ergenlerin Ebeveynlerine Bağlanma Düzeyi İle Mental İyi Oluş, Benlik Saygısı Ve Akran İlişkilerinin İncelenmesi*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Koç, M. (2010). Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19: 217-248
- Koçel, T. (2011). *İşletme Yöneticiliği*. (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Korkmaz, S. (1994). Örgütlerde Çatışma Yönetimi ve Verimlilik. *Verimlilik Dergisi*. 1: 77-94.
- Koruklu, N. (2006). Eğitimde Arabuluculuk ve Okulda Arabuluculuk Sürecinin İşleyişine İlişkin Model. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 11-20.
- Kula, M. N. (2001). *Kimlik ve Din*, İstanbul: Ayışığı Yayınları
- Kulaksızoğlu, A. (2008). *Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Long, M. (2000). *The Psychology of Education*, 1. Basım, London: RoutledgeFalmer.
- Lyubomirsky, S., King, L. & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131 (6), 803–855.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M. ve Schkade, D. (2005). Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change. *Review of General Psychology*, 9, 111-131.
- Martin-Combs, C. P. & Bayne-Smith, M. (2000). Quality of life satisfaction among black women 75 years and older. *Journal of Gerontological Social Work*, 33(1): 63-80.
- Maslow, A. H. (1987), *Motivation and Personality*, (Düzenleyen: Robert Frager ve ark.), 3. Baskı, New York: Harper & Row Publisher Inc.
- Mcknight C.G, Huebner E.S. & Suldo, S. (2002). Relationships Among Stressful Life Events, Temperament, Problem Behaviour, and Global Life Satisfaction in Adolescents. *Psychology in the Schools*, 39 (6): 677-687.
- Mcknight CG, Huebner ES. & Suldo S. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behaviour, and global life satisfaction in adolescents, *PsycholSch*, 39: 677-687.

- Midgley, C, & Urdan, T. (1995). Predictors of middleschoolstudents' use of self handicappingstrategies. *Journal of EarlyAdolescence*, 15: 389-411.
- Myers, D. &Deiner, E. (1995). Who is happy. *AmericanPsychologicalSociety*, 6(1): 19.
- Myers, D. G. &Diener, E. (1995). Who is Happy,*PsychologicalScience*, 6: 10-19.
- Oksal, A. (2007). *Güdülenme ve Öğretim*. (Ed. KurtmanErsanlı ve Ersin Uzman). Eğitim Psikolojisi, 1. Baskı, İstanbul: Lisans Yayınevi.
- Onur, B. (2000). *Gelişim Psikolojisi, Yetişkinlik Yalılık Ölüm*. İmge Yayıncılık (5.baskı): Ankara.
- Öğülmüş, S. (2005). *Güdülenme Kuramları*. Dersi için Hazırlanan Doktora Ders Notları: Ankara Üniversitesi.
- Önder, E. (2008). *Lisans Öğrencilerinin Yaşadıkları Çatışmalar Ve Çatışma Yönetim Stilleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Öner, U. (2011). *Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi*, Ankara: Sonsöz.
- Parameswari, J. &Shamala, K. (2012). Academicmotivationandlocus of controlamongengineeringstudents. *J. Psychosoc, (Res.)*, 7 (1): 159-167.
- Profeta, Yael (2002). *Çocugun Davranis Problemleri ile Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rahim, M. A. (2001). *ManagingConflict in Organizations*, QuorumBooksGreenwood Publishing Group, Third Edition, *Westport*, 23-24.
- Reeve, JM. (2004). *Understandingmotivationandemotion*, USA: JhonWiley&Sons,
- Reschly, A. &Christenson, S.L. (2006). Prediction of dropoutamongstudentswithmild disabilities: A casefortheinclusion of studentengagementvariables. *Remedialand Special Education*, (27): 276-292.
- Rusillo, M. T. C. &Arias, P.F.C. (2004). Genderdifferences in academicmotivation of secondaryschoolstudents. *Electronic journal of research in EducationalPsychology*, 2 (1): 97-112.

- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review Psychology*, 52: 141-66.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Benlik Saygısı Ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Schrumpf, F., Crawford, D.K. & Bodline, R.J. (2007). *Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk*. (Çev. F. Gül Akbalık), İstanbul, İmge Kitabevi.
- Schunk, D. H. & Pajares, F. (2009). *Self-efficacy theory*. (Ed. K. R. Wentzel & A. Wigfield). Handbook of Motivation in School. USA: Routledge.
- Schunk, D. H. (2009). *Öğrenme Teorileri: Eğitimsel Bir Bakışla*. (Çev. Ed. Muzaffer Şahin). 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Schunk, D. H., Meece, J. L. & Pintrich, P. R. (2013). *Motivation in Education* (4. Basım). USA: Pearson.
- Seligman, Martin, E. P. (2002). *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*, New York: Free Press.
- Shek D.T.L. (1998). A Longitudinal Study Of The Relations Between Parent-Adolescent Conflict And Adolescent Well-Being. *J Genet Psychol* (159): 53-67.
- Sheldon KM. & Bettencourt BA. (2002). Psychological need-satisfaction and subjective well-being within social groups, *Br J Soc Psychol*, 41: 25-38.
- Slavin, R. E. (2003). *Educational psychology: Theory into practice* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Stack, S. (1983), A Comparative analysis of suicide and religiosity. *Journal of Social Psychology*, 119 (2): 285-286.
- Stevahn, L., Johnson, D.W., Johnson, R.T., & Schultz, R. (2002). Effects of Conflict Resolution Training Integrated Into a High School Social Studies Curriculum. *Journal of Social Psychology*, 142 (3): 305- 328.

- Şahin, A. (1999). *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, M. Ş. (1996). *Yönetim ve Organizasyon*. (2. Baskı). Konya: Damla Matbaacılık.
- Şimşek, Ö. F. (1999). *Bir Grup Rehberliği Programının Öğretmenlerin Disiplin Anlayışına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi
- Tan, H. (1974). Ergenlerin Anne ve Babaları ile Olan En Önemli Problem Alanları I, *Onuncu Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Taştan, N. ve Öner, U. (2010). *Çatışma Çözme Eğitimi ve Akran Arabuluculuğu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl Dost, M. (2005). Ruh sağlığı ve öznel iyi oluş. *Eurasian Journal of Educational Research*, 20: 223–231.
- Tkach, C. ve Lyubomirsky, S. (2006). How Do People Pursue Happiness?: Relating Personality, Happiness-increasing Strategies, and Well-Being. *Journal of Happiness Studies*
- Uygun, S. V. (2020). Kamu Personelinin Belirtilmiş Dindarlık Düzeyleri ile Görev Motivasyonları İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *International Journal of Society Researches*, 21(15): 234-256.
- Uysal, V. (2006). *Türkiye’de Dindarlık ve Kadın*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Watkins, C. ve Wagner, P. (2000). *Improving School Behavior*, London: Paul Chapman Publishing.
- Wilson, W. (1967). Correlates of Avowed Happiness, *Psychological Bulletin*, 67: 294-306.
- Woolfolk, Anita, E. (1998), *Educational Psychology*, 7. Baskı, Boston: Allyn and Bacon.

- Yapıcı, A. (2012). Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta Analiz Denemesi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(12): 1-34.
- Yalçın, S. B., Ak, M., Kavaklı, M., & Kesici, ğ. (2018). Mutluluğun önündeki engel: Erken dönem uyumsuz Çemalar. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 7(1), 7-13.
- Yazıcı, H. (2009). *Motivasyon*. (Ed., Yaşar Özbay ve Serdar Erkan), Eğitim Psikolojisi, 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Zur, H. B. (2003). Happy adolescents: the link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2), 67-79.

EK-2: Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeği

Aşağıda annenizle veya babanızla yaşadığınız çatışmaya ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi GEÇEN HAFTA ne kadar yoğun yaşadığınızı ilgili yeri (X) ile işaretleyerek belirtiniz.

		HİÇ	ÇOK AZ	ÇOĞUNLUKLA	ÇOK FAZLA
1	Annem/Babam beni kısıtladıkları için onlarla tartışıyorum.				
2	Annem/Babam eve giriş-çıkış saatlerime karıştıkları için onlarla tartışıyorum.				
3	Annem/Babamla harcamalarım konusunda tartışıyorum.				
4	Annem/Babam yanlış arkadaş seçtiğimi düşündükleri için onlarla tartışıyorum.				
5	Annem/Babamla arkadaşlarımla çok vakit geçirdiğim için tartışıyorum.				
6	Annem/Babamla onlardan farklı düşüncelere sahip arkadaşlarımla olduğum için tartışıyorum.				
7	Annem/Babamla devamsızlık yaptığım için tartışıyoruz.				
8	Annemle/Babamla okulda olan bazı problemlerden dolayı tartışıyoruz.				
9	Annem/Babamla ödevleri yapma konusunda tartışıyoruz.				
10	Annem/Babamla cep telefonu yüzünden tartışıyoruz.				
11	Annem/Babamla televizyon izleme konusunda tartışıyoruz.				
12	Annem/Babamla bilgisayar başında fazla zaman geçirme konusunda tartışıyoruz.				

EK-3: Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeği

No	Madde	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Çevremdeki insanlardan bağımsız olarak başarılı olmayı istediğim için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
2	Kendimi geliştirmek beni mutlu ettiği için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
3	Kendi ayaklarım üstünde durmam gerektiği için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
4	Yeni şeyler öğrenmekten tatmin olduğum ve keyif aldığım için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
5	Kendime zeki bir insan olduğumu göstermek istediğim için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
6	Daha iyi bir hayata sahip olmayı istediğim için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
7	Derslerden başarısız olduğum zaman ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
8	Okula gittiğim zaman ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
9	Ailemin yüzünü karar çıkarmak istemediğim için ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
10	Televizyonda izleyecek bir şeyler olmadığında ders çalışma isteğim artar.	1	2	3	4
11	Dürüst olmam gerekirse bilmiyorum. Gerçekten ders çalışırken zamanımı boşa harcadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4
12	Hiçbir fikrim yok. Ders çalışırken ne yaptığımı bir türlü anlamıyorum.	1	2	3	4
13	Ders çalışmak bana göre bir iş değil.	1	2	3	4

EK-4: MUTLULUĞU ARTIRMA STRATEJİLERİ

Aşağıda kendinizi “mutluluğu artırma stratejilerini” kullanma açısından değerlendirebileceğiniz ifadeler yer almaktadır. Sizden istenen, her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuyup **sizin için ne kadar uygun olduğunu** değerlendirmenizdir.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyor	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	çevreyle ilgilendiğim zaman mutlu olurum CPTV				
2	evreye saygı gösterdiğim zaman mutlu olurum CPTV				
3	evreye iyi davrandığım zaman mutlu olurum CPTV				
4	TV/ dizi izlediğim zaman mutlu olurum İD				
5	Gezdiğim zaman mutlu olurum İD				
6	İnternete girdiğim zaman zaman mutlu olurum İD				
7	Yemek yediğim zaman mutlu olurum İD				
8	Annemden ve babamdan sıcak bir ilgi gördüğüm zaman mutlu olurum PTA				
9	çevreden kendi hakkımda güzel şeyler zaman mutlu olurum PTA				
10	Öğretmen bana saygı gösterdiği zaman mutlu olurum PTA				
11	Öğretmen bana iyi davrandığı zaman mutlu olurum PTA				
12	Dua ettiğim zaman mutlu olurum D				
13	Sinirleyeceğim şeyleri yapmadığım zaman mutlu olurum Mk				
14	Suçtan, beladan uzak durduğum zaman mutlu olurum Mk				
15	İbadet ettiğim zaman mutlu olurum D				
16	Sinirlenmediğim zaman mutlu olurum Mk				
17	Dini inancımın gereğini yaptığım zaman mutlu olurumD				

1. ÇEVREYE POZİTİF TEPKİ VERMEK: 1,2,3
2. ÇEVREDEN POZİTİF TEPKİ ALMAK 8,9,10,11
3. MENTAL KONTROL YAPMAK 13, 14, 16
4. DİNİ İNANCIN GEREĞİNİ YERİNE GETİRMEK: 12,15,17
5. İSTEKLERİ DOYURMAK 4,5,6,7

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Tarık KOÇ

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise: Alanya Anadolu İmam Hatip Lisesi

Lisans Öğretimi: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans Öğretimi: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İŞ DENEYİMİ

2019 –Çalıştım – Özcan Başak Halaç Özel Eğitim Uygulama Okulu- Psikolojik Danışman